

Horen, zien en ... zwijgen? De geheimhoudingsplicht van sociaal werkers betreffende de informatie-uitwisseling met politie en justitie in de strijd tegen islamistische gewelddadige radicalisering: is de Engelse aanpak ook relevant voor België?

Stephanie Beckers, criminologische wetenschappen, KU Leuven

Inleiding

Op 22 maart 2016 werd België recht in het hart geraakt. Na een reeks aanslagen in onze buurlanden, werd ook Brussel getroffen door zware islamistische terreur. Het is onvermijdelijk dat we hier de komende jaren nog mee geconfronteerd zullen worden.¹ Aangezien terrorisme een ernstige bedreiging vormt voor de veiligheid en waarden van onze democratische samenleving, staan we voor de complexe uitdaging om onze samenleving hiertegen te beschermen. De ernst van de problematiek en de uitgeoefende druk vanuit de publieke opinie dwingen overheden ertoe om zo vroeg mogelijk op te treden in het radicaliseringsproces, vermits dit mogelijk kan uitmonden in terreur.² Niet alleen de overheid maar de gehele samenleving is hiervoor verantwoordelijk. Internationaal is men ervan overtuigd dat een effectieve proactieve aanpak voornamelijk nodig is op lokaal niveau.³ Het radicaliseringsproces ontplooit zich immers op het microniveau en daarom zijn eerstelijns werkers het best geplaatst om gewelddadige radicalisering zo vroeg mogelijk te detecteren, te signaleren en dus te helpen voorkomen.⁴ Belangrijke partners die intens zouden moeten samenwerken zijn sociaal werkers, politionele en justitiële actoren. Een effectieve en efficiënte informatie-uitwisseling tussen hen is onontbeerlijk.⁵

¹ EUROPOL, *TE-SAT 2017*, Den Haag, Europol, 2017, 5; EUROPOL, *Changes in Modus Operandi of Islamic State (IS) Revisited*, Den Haag, Europol, 2016, 14; C. FIJNAUT, "Veiligheid, tot welke prijs?: Islamistische terreur vergt uitzonderlijke maatregelen", *Socialisme & Democratie* 2007, afl. 6, (39) 41.

² EUROPESE COMMISSIE, *Europese veiligheidsagenda: naar een veiligheidsunie*, Brussel, Europese Commissie, 2016, 1.

³ W. HARDYNS en W. BRUGGEMAN, *Radicalisering en terrorisme: van theorie naar praktijk*, Antwerpen, Maklu, 2016, 125; A. STANIFORTH, *Preventing terrorism and violent extremism*, Oxford, Oxford University Press, 2014, 84-85.

⁴ RAAD VAN DE EUROPESE UNIE, *Revised EU Strategy for Combating Radicalisation and Recruitment to Terrorism*, Brussel, Raad van de Europese Unie, 2014, 15 p; A. STANIFORTH, *Preventing terrorism and violent extremism*, Oxford, Oxford University Press, 2014, 90.

⁵ Omz.VI. OOP 44 23 oktober 2015 betreffende de versterkte controle op basis van artikel 34 van de wet op het politieambt, *BS* 25 januari 2016, nr. 2016000031; W. HARDYNS en W. BRUGGEMAN, *Radicalisering en terrorisme: van theorie naar praktijk*, Antwerpen, Maklu, 2016, 126; RAAD VAN DE EUROPESE UNIE, *Revised EU Strategy for Combating Radicalisation and Recruitment to Terrorism*, Brussel, Raad van de Europese

Sociaal werkers zijn echter onderworpen aan een geheimhoudingsplicht en mogen dus niet zomaar vertrouwelijke informatie delen. De draagwijdte en de toepassing van de geheimhoudingsplicht roepen evenwel vragen op. De huidige regelgeving en rechtspraak bieden weinig duidelijkheid en sturing betreffende de mogelijkheden en verplichtingen om vertrouwelijke informatie te delen met derden. Door de complexiteit inzake wetgeving en praktijk balanceren beroepsbeoefenaars continue op een slappe koord wat betreft hun zwijgplicht, meldrecht en -plicht.

In het huidige maatschappelijk debat over radicalisering en terreur wordt het Belgische beroepsgeheim van sociaal werkers in vraag gesteld. Volgens heel wat Belgische beleidsmakers en auteurs verschuilen sociaal werkers zich immers al te vaak achter hun beroepsgeheim.⁶ De aanslagen in Brussel toonden bijgevolg een gebrekkige informatiedoorstroming aan.⁷ Voor Belgisch minister HOMANS “*stopt de privacy waar de veiligheid in het gedrang komt*”.⁸ Volgens haar moet het beroepsgeheim van sociaal werkers worden opgeheven, naar analogie met Engeland waar sociaal werkers vertrouwelijke informatie kunnen delen wanneer ze geconfronteerd worden met aanwijzingen dat een cliënt radicaliseert.⁹ Ook in België zijn er een aantal wetsvoorstellen, waarvan één recent wet is geworden, die de verdere uitholling van het beroepsgeheim tot gevolg hebben.¹⁰ Zo werd het Wetboek van Strafvordering (Sv.) gewijzigd

Unie, 2014, 15 p; UNITED NATIONS GENERAL ASSEMBLY, *UN Global Counter-Terrorism Strategy*, 2006, www.un.org/counterterrorism/ctitf/en/un-global-counter-terrorism-strategy.

⁶ J. CASSELMAN, *Hulpverlening onder druk. Gerechtscliënten in de geestelijke gezondheidszorg*, Mechelen, Kluwer, 2002, 83; C. DEWAELE, “Beroepsgeheim; kiezen of delen?” in L.G. MOOR, W. VANDERPLASSCHEN en A. VAN DIJK (eds.), *Politie en gezondheidszorg*, Antwerpen, Maklu, 2016, (67) 67; F. VANDER LAENEN, “The end of the affair? Het beroepsgeheim in de samenwerking tussen justitie en de hulpverlening”, *Panopticon* 2011, afl. 3, (1) 8.

⁷ L.G. MOOR, W. VANDERPLASSCHEN en A. VAN DIJK, “Politie en gezondheidszorg: partners in veiligheid” in L.G. MOOR, W. VANDERPLASSCHEN en A. VAN DIJK (eds.), *Politie en gezondheidszorg*, Antwerpen, Maklu, 2016, 10.

⁸ *Vr. en Antw.* Commissie voor bestuurszaken, binnenlands bestuur, inburgering en stedenbeleid 2015-16, 15 maart 2016, 1506 (Vr. C. JANSSENS); X, “Homans bespreekt radicalisering in Londen”, *De Morgen* 2016, www.demorgen.be/binnenland/homans-bespreekt-radicalisering-in-londen-bc19622d/.

⁹ HM GOVERNMENT, *Revised Prevent Duty Guidance: for England and Wales: Guidance for specified authorities in England and Wales on the duty in the Counter-Terrorism and Security Act 2015 to have due regard to the need to prevent people from being drawn into terrorism*, 12 maart 2015 (herzien op 16 juli 2015), www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/445977/3799_Revised_Prevent_Duty_Guidance__England_Wales_V2-Interactive.pdf (hierna: HM GOVERNMENT, *Revised Prevent Duty Guidance*); J. VAN HORENBEEK, “Verenigd tegen radicalisme. Homans en Crevits willen jongeren beter in de gaten houden”, *De Morgen* 2015, 1, www.demorgen.be/binnenland/homans-en-crevits-willen-jongeren-beter-in-de-gaten-houden-b676115f/.

¹⁰ Wetsvoorstel (V. VAN PEEL) tot wijziging van het Wetboek van Strafvordering om de strijd tegen terroristische misdrijven te bevorderen, Parl. St. Kamer 2015-16, nr. 2050/001; Wetsvoorstel (R. TERWINGEN) betreffende het casuoverleg tussen dragers van het beroepsgeheim, Parl. St. Kamer 2015-16, nr. 1910/001; Wetsvoorstel (G. DALLEMAGNE) tot invoeging van een artikel 458ter in het Strafwetboek, teneinde het beroepsgeheim op te heffen bij kennis van informatie waaruit blijkt dat het gevaar voor terroristische misdrijven groot is, Parl. St. Kamer 2015-16, nr. 1914/001.

teneinde een meldplicht in te voeren voor sociale zekerheidsinstellingen wanneer zij over aanwijzingen beschikken van (potentiële) terreurnisdrijven bij hun cliënten.¹¹ Het feit dat de geheimhoudingsplicht als knelpunt wordt aanzien in de samenwerking tussen de drie partners, krijgt heel wat tegenwind van de sociale sector. Volgens hen moet de geheimhoudingsplicht onaangeraakt blijven, omdat dit de hoeksteen vormt van een vertrouwensrelatie tussen sociaal werker en cliënt.¹² Bovendien wordt de sociaal werker belast met een grote verantwoordelijkheid om aan de alarmbel te trekken.¹³ Deze problematiek dreigt te vervallen in een ethische discussie tussen de aanhangers van het veiligheidsperspectief en de bewaarders van de privacy. Het is dus duidelijk dat de geheimhoudingsplicht en de strijd tegen gewelddadige radicalisering op gespannen voet staan.

Het opzet van deze bijdrage bestaat erin om een duidelijk beeld te schetsen van de manier waarop sociaal werkers vertrouwelijke informatie betreffende gewelddadige radicalisering kunnen delen met politie en justitie in België en in Engeland (en Wales¹⁴). In de eerste plaats zal kort ingegaan worden op het fenomeen ‘islamistische gewelddadige radicalisering’. In het tweede onderdeel wordt de geheimhoudingsplicht van sociaal werkers vergeleken tussen België en Engeland. Vervolgens wordt onderzocht in welke gevallen Belgische en Engelse sociaal werkers een spreekrecht of een spreekplicht hebben. Het vierde deel gaat in op de procedures – in het kader van multidisciplinaire overlegfora – die sociaal werkers moeten volgen wanneer ze vertrouwelijke informatie omtrent gewelddadige radicalisering delen. Door middel van een rechtsvergelijkende methode wordt getoetst of het Belgische wettelijke kader omtrent informatiedeling ter preventie van gewelddadige radicalisering afdoende is en of dat er een aanpassing gewenst is, naar analogie met Engeland.

¹¹ Art. 2 §3 Wet 17 mei 2017 tot wijziging van het Wetboek van strafvordering om de strijd tegen het terrorisme te bevorderen, *BS* 3 juli 2017.

¹² ¹² N. BOGAERTS, “Voor wat hoort wat. Beroepsgeheim én cliëntgericht samenwerken. Reflecties bij een studiedag”, *Alert* 2012, afl. 2, (63) 64; C. CLARK, “Against confidentiality? Privacy, Safety and the public good in professional communications”, *Journal of Social Work* 2006, afl. 6(2), (117) 122; R. SCHELLAERT, *Wat ervan te zeggen: Informatie en Beroepsgeheim binnen het ortho-en sociaalagogische werkveld*, Antwerpen, Intersentia, 2013, 65; I. VAN DER STRAETEN en J. PUT, *Beroepsgeheim en hulpverlening*, Brugge, Die keure, 2005, 37.

¹³ L. VANDORMAEL, M. COLSON, J. SPINETTE en R. CODDENS, “Afwijkingen op OCMW-beroepsgeheim bij terreur vergt waterdichte regeling”, *VVSG* 2017, www.vvsg.be/nieuws/Paginas/Beroepsgeheim.aspx; W. WANZEELE, *Sociaal werk tegen radicalisering? Paniekvoetbal is geen oplossing*, 2015, 1, <http://sociaal.net/opinie/sociaal-werk-tegen-radicalisering/>.

¹⁴ Verder zal er gesproken worden over Engeland, waarmee het rechtsgebied Engeland en Wales bedoeld wordt.

I. Islamistische gewelddadige radicalisering: een algemene schets

Radicalisering en terrorisme zijn geen nieuwe fenomenen. In de jaren zestig en zeventig van de vorige eeuw werd West-Europa reeds geconfronteerd met diverse vormen van terrorisme: links of rechts georiënteerd, nationalistisch of separatistisch en terrorisme door Palestijnse bewegingen.¹⁵ De laatste twintig jaar wordt Europa geteisterd door een nieuwe vorm van terreur – het islamistisch terrorisme – wat zich onderscheidt van bovenstaande types.¹⁶ De nadruk ligt hier op de term ‘islamistisch’ en niet op ‘islamitisch’, wat herhaaldelijk foutief gebruikt wordt door de media. Er bestaat immers een belangrijk onderscheid tussen islam en islamisme. Terwijl islam refereert naar een religie, verwijst islamisme naar een totalitaire politieke ideologie, die ernaar streeft een staat op te richten die volgens de strikte regels van de islam (*sharia*¹⁷) bestuurd wordt.¹⁸ Deze politieke islam herinterpreteert en misbruikt de islam om een islamitische staat (Kalifaat) op te richten.¹⁹

Definities van radicalisering zijn er in overvloed. Deze zijn echter zeer verscheiden en missen vaak precisie.²⁰ Daarom somt deze alinea enkele kenmerken van radicalisering op waar grotendeels eensgezindheid over bestaat. Ten eerste betekent de term ‘radicaal’ (afgeleid van de term ‘radix’) ‘naar de wortel gaan’.²¹ Een radicaal persoon hanteert dus opvattingen die teruggaan naar de essentie van een bepaald gedachtegoed.²² Ten tweede zijn de meeste auteurs het erover eens dat radicalisering een complex en dynamisch proces is dat gepaard gaat met verandering, gaande van radicalisme naar eventueel extremisme en terrorisme (zie figuur 1).²³

¹⁵ C. FIJNAUT, “Veiligheid, tot welke prijs?: Islamistische terreur vergt uitzonderlijke maatregelen”, *Socialisme & Democratie* 2007, afl. 6, (39) 40.

¹⁶ *Ibid.*

¹⁷ Sharia betekent de Goddelijke wet, zoals moslims die terugvinden in de Koran en Soenna. Zie E. PLATTI, *Islamisme: Modern Islamitisch Radicalisme*, Namen, Averbode, 2016, 95-96.

¹⁸ R. BORUM, “Radicalisation into Violent Extremism I: A review of social science theories”, *Journal of Strategic Security* 2011, afl. 4, (7) 10; M. MOZAFFARI, “What is Islamism? History and Definition of a Concept”, *Totalitarian Movements and Political Religions* 2007, (17) 20; M. VAN LEEUWEN, “Ronselen in Europa voor de Heilige oorlog”, *Justitiële Verkenningen* 2005, (84) 85.

¹⁹ M. ALDE’EMEH en P. STOCKMANS, *De jihadkaravaan: Reis naar de wortels van de haat*, Tielt, Lannoo, 2016, 427; G.J. GELING, “Niet ‘islam’ maar ‘islamisme’ is een groot probleem”, *The Post Online* 2015, <http://cult.tpo.nl/2015/01/28/niet-islam-maar-islamisme-een-groot-probleem/>; HM GOVERNMENT, *Counter-Extremism Strategy*, Londen, HM Government, 2015, 21; M. MOZAFFARI, “What is Islamism? History and Definition of a Concept”, *Totalitarian Movements and Political Religions* 2007, (17) 20, 22; E. PLATTI, *Islamisme: Modern Islamitisch Radicalisme*, Namen, Averbode, 2016, 8.

²⁰ R. COOLSAET, *All radicalisation is local: The genesis and drawbacks of an elusive concept*, 2016, <http://egmontinstitute.be/wp-content/uploads/2016/05/ep84.pdf>; A. P. SCHMID, *Radicalisation, de-radicalisation, counter-radicalisation: A conceptual discussion and literature review*, Den Haag, International Centre for Counter-Terrorism, 2013, 97 p.

²¹ EXPOO, *Radicalisering*, Brussel, Expoo, 2015, 5.

²² *Ibid.*

²³ Onder andere: R. BORUM, “Radicalisation into Violent Extremism I: A review of social science theories”, *Journal of Strategic Security* 2011, afl. 4, (7) 14; EUROPEAN COMMISSION’S EXPERT GROUP ON

Deze begrippen worden later toegelicht. Enkele auteurs zien radicalisering als een individueel proces²⁴, terwijl anderen het beschouwen als een groepsproces^{25,26}. Ook wat de factoren betreft die bijdragen tot radicalisering is men verdeeld. Ideologische/religieuze, persoonlijke (psychologische) en structurele²⁷ (politieke, economische en sociologische) factoren, die de vorm kunnen aannemen van *push*²⁸ of *pull*²⁹ factoren, worden vaak aangehaald.³⁰ Het is dus een proces dat weinig radicaliserenden op dezelfde manier doorlopen, waarbij het eindpunt ook verschillend kan zijn.³¹ Sommigen zullen radicaal zijn en blijven, terwijl anderen uitgroeien tot extremisten en in uitzonderlijke gevallen tot terroristen. De verschillende fases (radicalisme, extremisme en terrorisme) lopen echter in elkaar over, waardoor het onderscheid niet altijd even duidelijk is.³² De literatuur haalt als derde kenmerk een vervreemdingsproces aan, waarbij een radicaliserend individu wantrouwen ontwikkelt ten aanzien van de samenleving.³³ Hierdoor gaat hij zich enerzijds steeds meer afzonderen van zijn omgeving en anderzijds zich aansluiten bij groeperingen die het radicale gedachtegoed delen.³⁴ Hoe verder mensen hun proces van

VIOLENT RADICALISATION, *Radicalisation Processes Leading to Acts of Terrorism*, Brussel, Europese Commissie, 2008, 6; EXPOO, *Radicalisering*, Brussel, Expoo, 2015, 7-8; A-J. GIELEN en A.G ADVIES B.V., “Bijlage 1: radicalisering?” in K. BROECKHOVEN en A-J GIELEN (eds.), *Handvatten voor een lokale aanpak van radicalisering*, Brussel, Vereniging voor Vlaamse Steden en Gemeenten (VVSG), 2015, (1) 2; A. KUNDNANI, “Radicalisation : the journey of a concept”, *Race & Class* 2012, afl. 54, (3) 3-25; L. PAUWELS en B. DE RUYVER, “Preventie van gewelddadig extremisme en terrorisme” in P. LOOBUYCK (ed.), *De lokroep van IS: syriëstrijders en (de)radicalisering*, Kalmthout, Pelckmans, 2015, (239) 240; A. P. SCHMID, *Radicalisation, de-radicalisation, counter-radicalisation: A conceptual discussion and literature review*, Den Haag, International Centre for Counter-Terrorism, 2013, 23; A. STANIFORTH, *Preventing terrorism and violent extremism*, Oxford, Oxford University Press, 2014, 183.

²⁴ R. BORUM, “Radicalisation into Violent Extremism I: A review of social science theories”, *Journal of Strategic Security* 2011, afl. 4, (7) 14; A. STANIFORTH, *Preventing terrorism and violent extremism*, Oxford, Oxford University Press, 2014, 183.

²⁵ R. BORUM, “Radicalisation into Violent Extremism I: A review of social science theories”, *Journal of Strategic Security* 2011, afl. 4, (7) 20-22.

²⁶ EXPOO, *Radicalisering*, Brussel, Expoo, 2015, 7.

²⁷ INSTITUTE FOR ECONOMICS AND PEACE, *Global Terrorism Index 2016*, Sydney, Institute for Economics and Peace, 2016, 82.

²⁸ Bijvoorbeeld: gebrekkige levensomstandigheden.

²⁹ Bijvoorbeeld: het gevoel van ‘broederschap’, ergens bij te kunnen horen.

³⁰ Bijvoorbeeld: A. P. SCHMID, *Radicalisation, de-radicalisation, counter-radicalisation: A conceptual discussion and literature review*, Den Haag, International Centre for Counter-Terrorism, 2013, 97 p; G. SELIM, “Approaches for countering violent extremism at home and abroad”, *American Academy of Political and Social Science*, 2016, afl. 668, (94) 95; WORLD ORGANIZATION FOR RESOURCE DEVELOPMENT & EDUCATION (WORDE), “WORDE’s potential risk factors in a radicalization matrix” in H. MIRAHMADI (ed.), “Building resilience against violent extremism: a community bases approach”, *the Annals of the American Academy* 2016, afl. 668, (129) 132.

³¹ HM GOVERNMENT, *Counter-Extremism Strategy*, Londen, HM Government, 2015, 21; G. SELIM, “Approaches for countering violent extremism at home and abroad”, *American Academy of Political and Social Science*, 2016, afl. 668, (94) 95; A. STANIFORTH, *Preventing terrorism and violent extremism*, Oxford, Oxford University Press, 2014, 183.

³² B. BENYAICH, *# Radicalisme # Extremisme # Terrorisme*, Leuven, Van Halewyck, 2015, 37; A-J GIELEN en A.G ADVIES B.V., “Bijlage 1: radicalisering?” in K. BROECKHOVEN en A-J GIELEN (eds.), *Handvatten voor een lokale aanpak van radicalisering*, Brussel, VVSG, 2015, (1) 2.

³³ EXPOO, *Radicalisering*, Brussel, Expoo, 2015, 6.

³⁴ *Ibid.*; A. KUNDNANI, “Radicalisation : the journey of a concept”, *Race & Class* 2012, afl. 54, (3) 10.

radicalisering doorlopen, hoe meer ze zich gaan insluiten in hun eigen gelijk (*closed minds*).³⁵ Ze zijn steeds minder bereid tot het sluiten van compromissen.³⁶ Dit sluit aan bij een vierde kenmerk, namelijk dat radicalisering een groeiende bereidheid inhoudt tot het aanvaarden en/of gebruiken van geweld in het navolgen van een ‘hoger doel’, dat op gespannen voet staat met de democratische rechtsorde.³⁷ Wat dat ‘hoger doel’ inhoudt, is afhankelijk van het soort radicalisering: politieke, religieuze, ideologische, nationalistische, gesponsord door de staat en *single-issue* radicalisering.³⁸ Religieuze (islamistische) radicalisering staat centraal in deze bijdrage. Deze groep radicaliserenden zijn meestal de gevaarlijkste terroristen die geloven dat hun acties moreel gerechtvaardigd zijn.³⁹ Zij percipiëren zichzelf te handelen op basis van bevelen van een hogere of goddelijke autoriteit (hoger doel), waarbij ze de religie inroepen en bijgevolg misbruiken als rechtvaardigingsgrond van geweld.⁴⁰ Deze bijdrage focust dus op islamistische gewelddadige radicalisering. Zo wordt het gehele ontwikkelingsproces gevat, maar met de vernauwing tot het aanvaarden en/of gebruiken van geweld. De Raad van Europa schuift, in verband met de recente terroristische aanslagen, een definitie naar voren:

*“Gewelddadige radicalisering verwijst naar een proces waarbij een persoon het gebruik van geweld accepteert ter verwezenlijking van politieke, ideologische of religieuze doelen, met inbegrip van (gewelddadig) extremisme en terrorisme. Er zij opgemerkt dat radicalisering niet automatisch tot (gewelddadig) extremisme of terrorisme leidt en dat radicale uitingen niet per se problematisch hoeven te zijn.”*⁴¹

³⁵ A. P. SCHMID, *Radicalisation, de-radicalisation, counter-radicalisation: A conceptual discussion and literature review*, Den Haag, International Centre for Counter-Terrorism, 2013, 97 p.

³⁶ ALGEMENE INLICHTINGEN- EN VEILIGHEIDSDIENST, *Van Dawa tot jihad. De diverse dreigingen van de radicale islam tegen de democratische rechtsorde*, Den Haag, Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst, 2004, 61 p; EXPOO, *Radicalisering*, Brussel, Expoo, 2015, 6; A. P. SCHMID, *Radicalisation, de-radicalisation, counter-radicalisation: A conceptual discussion and literature review*, Den Haag, International Centre for Counter-Terrorism, 2013, 97 p.

³⁷ EXPOO, *Radicalisering*, Brussel, Expoo, 2015, 6; A. STANIFORTH, *Preventing terrorism and violent extremism*, Oxford, Oxford University Press, 2014, 183.

³⁸ A. STANIFORTH, *Preventing terrorism and violent extremism*, Oxford, Oxford University Press, 2014, 43.

³⁹ S. AERTS en J. NAWAS, “Hoe islamitisch is islamitisch radicalisme?” in P. LOOBUYCK (ed.), *De lokroep van IS: syriëstrijders en (de)radicalisering*, Kalmthout, Pelckmans, 2015, (103) 123; W. E. DYSON, *Terrorism: an investigator’s handbook*, Amsterdam, Anderson Publishing, 2012, 37; W. HARDYNS en W. BRUGGEMAN, *Radicalisering en terrorisme: van theorie naar praktijk*, Antwerpen, Maklu, 2016, 8; A. STANIFORTH, *Preventing terrorism and violent extremism*, Oxford, Oxford University Press, 2014, 44.

⁴⁰ W. E. DYSON, *Terrorism: an investigator’s handbook*, Amsterdam, Anderson Publishing, 2012, 37; A. STANIFORTH, *Preventing terrorism and violent extremism*, Oxford, Oxford University Press, 2014, 43.

⁴¹ DE RAAD, *Conclusies van de Raad en de vertegenwoordigers van de regeringen der lidstaten, in het kader van de Raad bijeen, over de rol van de jeugdsector binnen een integrale sectoroverschrijdende aanpak ter voorkoming en bestrijding van gewelddadige radicalisering van jongeren*, 2016, nr. C213/01, [http://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/HTML/?uri=CELEX:52016XG0614\(04\)&from=NL](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/HTML/?uri=CELEX:52016XG0614(04)&from=NL).

Proces van radicalisering

Figuur 1: proces van radicalisering.⁴²

Het radicaliseringsproces bestaat dus uit radicalisme, extremisme en terrorisme. Radicalisme betreft de eerste fase van het radicaliseringsproces.⁴³ Radicalen streven naar een breuk met de huidige orde.⁴⁴ De meeste academici zijn het erover eens dat radicalisme op zich geen probleem hoeft te zijn in een democratische samenleving, aangezien het niet strafbaar is en er geen geweld wordt gebruikt.⁴⁵ Beleidsmakers problematiseren echter radicalisme en linken het vaak verkeerdelijk met terrorisme, opdat hun optreden ten aanzien van radicalen gerechtvaardigd wordt.⁴⁶ Radicalisme kan inderdaad problematisch zijn, omdat het mogelijk aanleiding geeft tot polarisatie en extremisme.⁴⁷ Polarisation betekent “*de verscherping van tegenstellingen tussen groepen in de samenleving, die resulteert of kan resulteren in (een toename van) spanningen tussen deze groepen en in risico’s voor de sociale veiligheid*”.⁴⁸ Polarisation kan op haar beurt de voedingsbodem zijn van radicalisering en dus extremisme.⁴⁹ Radicalen kunnen in sommige gevallen dus uitgroeien tot extremisten. Extremisten passen niet in een democratische rechtsorde, aangezien ze een lagere tolerantiedrempel hanteren voor geweldgebruik.⁵⁰ Volgens sommige auteurs hoort geweldgebruik onvermijdelijk bij extremisme, terwijl het voor anderen reeds voldoende is dat men bereid is om het gebruik van geweld te aanvaarden, zonder zelf

⁴² J. NOPPE, P. PONSAERS, A. VERHAGE, B. DE RUYVER en M. EASTON, *Preventie van radicalisering in België*, Antwerpen, Maklu, 2011, 17.

⁴³ J. NOPPE e.a., *Preventie van radicalisering in België*, Antwerpen, Maklu, 2011, 17.

⁴⁴ B. BENYAICH, # *Radicalisme # Extremisme # Terrorisme*, Leuven, Van Halewyck, 2015, 9.

⁴⁵ *Ibid.*; J. BARTLETT en C. MILLER, “The edge of violence: towards telling the difference between violent and non-violent radicalisation”, *Terrorism and Political Violence* 2012, afl. 24, (1) 2.

⁴⁶ A. P. SCHMID, *Radicalisation, de-radicalisation, counter-radicalisation: A conceptual discussion and literature review*, Den Haag, International Centre for Counter-Terrorism, 2013, 19.

⁴⁷ Zie figuur 1.

⁴⁸ M. ZANNONI en B. NAAJKENS, *Starten met een aanpak van polarisatie en radicalisering: Een stappenplan voor het verkennen en ontwikkelen van een aanpak en voor het verzamelen en verwerken van informatie*, s.l., COT Instituut voor Veiligheids- en Crisismanagement en Centrum Criminaliteitspreventie Veiligheid, 2007, 11.

⁴⁹ J. NOPPE, J. HELLINCKX en M. VANDE VELDE, *Polarisering en radicalisering: een integrale preventieve aanpak*, s.l., FOD Binnenlandse Zaken, 2010, 12.

⁵⁰ B. BENYAICH, # *Radicalisme # Extremisme # Terrorisme*, Leuven, Van Halewyck, 2015, 11; A. P. SCHMID, *Radicalisation, de-radicalisation, counter-radicalisation: A conceptual discussion and literature review*, Den Haag, International Centre for Counter-Terrorism, 2013, 10.

hiertoe over te gaan.⁵¹ Tot slot is terrorisme de meest extreme vorm in het radicaliseringsproces. Ook hier bestaat een grote diversiteit aan definities. Sommige elementen komen echter vaak terug, namelijk dat terrorisme een middel is waardoor daders openbaar en demonstratief gewelddadige acties plegen ten aanzien van burgers of goederen, met een politiek-ideologisch/religieus motief om een land of internationale organisatie te schaden/ontwrichten en te veranderen opdat het de belangen van de terroristen zal dienen, gevolgd door opeenvolgende dreigingen om te intimideren en angst te verspreiden onder de bevolking.⁵²

II. De geheimhoudingsplicht van sociaal werkers

In het gevecht tegen gewelddadige radicalisering is informatie-uitwisseling essentieel.⁵³ Sociaal werkers zijn echter onderworpen aan een geheimhoudingsplicht, waardoor zij niet zomaar vertrouwelijke informatie kunnen delen met derden. Het is evenwel van belang dat veiligheidsdiensten vroegtijdig informatie vergaren, wat de kans op het voorkomen van aanslagen vergroot.⁵⁴ Cruciaal hierbij is dat sociaal werkers signalen van gewelddadige radicalisering tijdig detecteren en signaleren aan politie of justitie.⁵⁵ Deze aanpak kan maar succesvol zijn wanneer (de privacy van) het individu, de partners en hun geheimhoudingsplicht gerespecteerd worden.⁵⁶ Hier knelt echter vaak het schoentje.⁵⁷

In dit onderdeel wordt het wettelijk kader en het toepassingsgebied van de geheimhoudingsplicht van sociaal werkers vergeleken in België en in Engeland. Het inzicht in

⁵¹ J. NOPPE e.a., *Preventie van radicalisering in België*, Antwerpen, Maklu, 2011, 17; A. P. SCHMID, *Radicalisation, de-radicalisation, counter-radicalisation: A conceptual discussion and literature review*, Den Haag, International Centre for Counter-Terrorism, 2013, 10.

⁵² T. J. BADEY, "Defining international terrorism: A pragmatic approach", *Terrorism and Political Violence* 1998, afl. 10, (90) 90-107; EUROPEAN COMMISSION'S EXPERT GROUP ON VIOLENT RADICALISATION, *Radicalisation Processes Leading to Acts of Terrorism*, Brussel, Europese Commissie, 2008, 6; EXPOO, *Radicalisering*, Brussel, Expoo, 2015, 5; W. E. DYSON, *Terrorism: an investigator's handbook*, Amsterdam, Anderson Publishing, 2012, 19-21; J. VICTOROFF, "The mind of the terrorist: a review and critique of psychological approaches", *Journal of Conflict Resolution* 2005, afl.1, (3) 4.

⁵³ Omz.VI. OOP 44 23 oktober 2015 betreffende de versterkte controle op basis van artikel 34 van de wet op het politieambt, BS 25 januari 2016, nr. 2016000031; RAAD VAN DE EUROPESE UNIE, *Revised EU Strategy for Combating Radicalisation and Recruitment to Terrorism*, Brussel, Raad van de Europese Unie, 2014, 15 p.; UNITED NATIONS GENERAL ASSEMBLY, *UN Global Counter-Terrorism Strategy*, 2006, www.un.org/counterterrorism/ctitf/en/un-global-counter-terrorism-strategy.

⁵⁴ C. FIJNAUT, "Veiligheid, tot welke prijs?: Islamistische terreur vergt uitzonderlijke maatregelen", *Socialisme & Democratie* 2007, afl. 6, 43.

⁵⁵ RAN, *Preventing Radicalisation to Terrorism and Violent Extremism : approaches and practices*, Den Haag, RAN, 2017, 306.

⁵⁶ B. BENYAICH, *# Radicalisme # Extremisme # Terrorisme*, Leuven, Van Halewyck, 2015, 76.

⁵⁷ D. ZIMMERMAN en A. WENGER, *How states fight terrorism: Policy dynamics in the West*, Londen, Lynne Rienner Publishers, 2007, 189.

de gelijkenissen en verschillen tussen beide landen dient als basis voor de volgende twee onderdelen.

Het wettelijk kader

In beide landen bestaat een geheimhoudingsplicht. In België vindt de verplichting tot geheimhouding zijn grondslag in het beroepsgeheim. Het beroepsgeheim is wettelijk bepaald en kan worden teruggevonden in art. 458 Sw.:

“Geneesheren, heekundigen, officieren van gezondheid, apothekers, vroedvrouwen en alle personen die uit hoofde van hun staat of beroep kennis dragen van geheimen die hun zijn toevertrouwd, en deze bekendmaken buiten het geval dat zij geroepen worden om in rechte (of voor een parlementaire onderzoekscommissie) getuigenis af te leggen en buiten het geval dat de wet hen verplicht de geheimen bekend te maken, worden gestraft met gevangenisstraf van acht dagen tot zes maanden en met geldboete van honderd euro tot vijfhonderd euro.”

In Engeland bestaat er een *common law duty of confidentiality* (vertrouwelijkheidsplicht). De vertrouwelijkheidsplicht is een wettelijke standaard van een professionele houding, waarbij een sociaal werker geen vertrouwelijke informatie van de cliënt mag onthullen aan derden.⁵⁸

De geheimhoudingsplicht is in beide landen echter zeer verschillend. Het Belgische beroepsgeheim vindt zijn oorsprong in de medische wereld en was gedurende eeuwen gebaseerd op een *colloque singulier* tussen een individuele geneesheer en patiënt in het begin van de achttiende eeuw in Frankrijk.⁵⁹ Daarom is het Belgische beroepsgeheim van artsen nog steeds uitvoeriger geregeld dan dat van sociaal werkers.⁶⁰ Bij de Belgische onafhankelijkheid werd art. 378 van de Code Pénal van Napoleon (1810) integraal overgenomen in haar strafwetboek (art. 458).⁶¹ Het Belgische beroepsgeheim is dus onderdeel van het publiek recht. In Engeland is de vertrouwelijkheidsplicht slechts omschreven in beslissingen van

⁵⁸ G. P. KOOCHER en P. KEITH-SPIEGEL, *Ethics in Psychology and the Mental Health Profession: Standards and cases*, New York, Oxford University Press, 2016, 151.

⁵⁹ Art. 378 Code Pénal van Napoleon (1810). Zie H. NYS, *Recht en bio-ethiek: Wegwijs voor mensen in de gezondheidszorg*, Leuven, LannooCampus, 2014, 217; R. SCHELLAERT, *Wat ervan te zeggen: Informatie en Beroepsgeheim binnen het ortho-en sociaalagogische werkveld*, Antwerpen, Intersentia, 2013, 70; I. VAN DER STRAETEN en J. PUT, *Beroepsgeheim en hulpverlening*, Brugge, Die keure, 2005, 8, 38-39.

⁶⁰ I. VAN DER STRAETEN en J. PUT, *Beroepsgeheim en hulpverlening*, Brugge, Die keure, 2005, 3.

⁶¹ Het artikel is slechts één keer aangepast in 1996. De volgende zinsnede werd toegevoegd: '(of voor een parlementaire onderzoekscommissie)'; H. NYS, *Recht en bio-ethiek: Wegwijs voor mensen in de gezondheidszorg*, Leuven, LannooCampus, 2014, 217.

rechtbanken.⁶² Het maakt dus geen onderdeel uit van geschreven (straf)wetgeving zoals in België. Dit heeft te maken met het feit dat België en Engeland over een verschillend rechtsstelsel beschikken. Waar de Belgische traditie teruggaat op *continental* of *civil law*⁶³, kent Engeland een rechtstraditie van *common law*⁶⁴. De Engelse vertrouwelijkheidsplicht heeft bovendien geen medische oorsprong, maar is ontstaan uit handelsrelaties.⁶⁵ Daarnaast bestaat er in beide landen privacywetgeving, onder invloed van Europa (art. 8 EVRM).⁶⁶ Tot slot zijn Belgische en Engelse sociaal werkers onderworpen aan talrijke deontologische (gedrags)codes waarin de geheimhoudingsplicht geregeld is. Deze zijn tuchtrechtelijk (of arbeidsrechtelijk) afdwingbaar.

In beide landen wordt de geheimhoudingsplicht en de privacy dus gewaarborgd door een complex geheel van bronnen: wetgeving, rechtspraak en deontologische codes. Zowel in België als in Engeland bestaat er echter rechtsonzekerheid omtrent de geheimhoudingsplicht om verschillende redenen. In België is de wettekst van art. 458 Sw. vaag en onvolledig, waardoor de schaarse⁶⁷ én verouderde rechtspraak de toepassing en interpretatie dient te voorzien.⁶⁸ In Engeland daarentegen kan de vertrouwelijkheidsplicht enkel worden afgeleid van rechtspraak (die beperkt is voor sociaal werkers) en gedragscodes. Vertrouwelijkheid is daarom zeer complex en niet altijd even duidelijk qua toepassingsgebied.

⁶² D.A.O. EDWARD, *The professional secret, confidentiality and legal professional privilege in Europe*, 2003, 11,

www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/libe/dv/ccbeedward_report_update/_ccbeedward_report_update_en.pdf.

⁶³ Een *civil law* rechtsstelsel vindt haar basis in het Romeins recht. In *civil law* staat geschreven wetgeving, vastgelegd in wetboeken, centraal. Zie W. DEVROE, *Rechtsvergelijking in een context van Europeanisering en globalisering*, Leuven, Acco, 2010, 110.

⁶⁴ *Common law* verwijst naar de rechtsfamilie van Anglo-Amerikaanse rechtsstelsels en is ontstaan uit de *common law of England* met een historische basis in het gewoonterecht. De rechtspraak met haar precedentenregeling staat centraal in *common law*. Zie W. DEVROE, *Rechtsvergelijking in een context van Europeanisering en globalisering*, Leuven, Acco, 2010, 110-111.

⁶⁵ EWHC (VK) Chd 8 februari 1849, Prince Albert/Strange, *LJ* 1849, afl. 18, 120, *ER* 1849, afl. 41, 1171, *EWHC* 1849, J20 en *Macnaghten & Gordon's Chancery Reports*, afl. 1, 25, www.bailii.org/ew/cases/EWHC/Ch/1849/J20.html.

⁶⁶ In België wordt de (informatie) privacy beschermd door art. 22 van de Grondwet en de Wet op de Verwerking van Persoonsgegevens. In Engeland is de (informatie) privacy geregeld in de *Human Rights Act* (s. 8) en de *Data Protection Act*.

⁶⁷ Er worden immers zeer weinig uitspraken gedaan omtrent de schending van het beroepsgeheim. Bovendien kadert deze beperkte rechtspraak voornamelijk in het medische beroepsgeheim. Zie R. SCHELLAERT, *Wat ervan te zeggen: Informatie en Beroepsgeheim binnen het ortho-en sociaalagogische werkveld*, Antwerpen, Intersentia, 2013, 70; I. VAN DER STRAETEN en J. PUT, *Beroepsgeheim en hulpverlening*, Brugge, Die keure, 2005, 35.

⁶⁸ L. BAETENS, "Hulpverleners en beroepsgeheim" in R. STOCKMAN (ed.), *Het beroepsgeheim in de zorgverleningssector: een confrontatie tussen recht en praktijk*, Antwerpen, Intersentia, 1998, (43) 49; R. SCHELLAERT, *Wat ervan te zeggen: Informatie en Beroepsgeheim binnen het ortho-en sociaalagogische werkveld*, Antwerpen, Intersentia, 2013, 70; F. VAN NESTE, "Het medisch beroepsgeheim" in A. HEYVAERT, R. KRUIHOF en T. VANSWEEVELT (eds.), *Juridische aspecten van de geneeskunde*, Antwerpen, Kluwer, 1989, (191) 194.

Het toepassingsgebied

Het *materieel toepassingsgebied* van de geheimhoudingsplicht is gelijkaardig in België en in Engeland. In beide landen moet het ten eerste gaan om geheimen/vertrouwelijke informatie.⁶⁹ In België geldt als tweede en derde voorwaarde dat de vertrouwelijke informatie (hetzij uitdrukkelijk, hetzij stilzwijgend) toevertrouwd moet zijn in het kader van een beroep/functie waarbij geheimhouding noodzakelijk moet zijn om het beroep te kunnen uitoefenen.⁷⁰ Sociaal werkers hebben dus een beroepsgeheim. In Engeland moet de vertrouwelijke informatie verkregen zijn in omstandigheden waarin verwacht wordt dat de geheimhoudingsplicht geldt, zoals een vertrouwensrelatie tussen sociaal werker en cliënt.⁷¹

In beide landen hebben sociaal werkers dus een geheimhoudingsplicht. Het *personeel toepassingsgebied* van de Engelse vertrouwelijkheidsplicht is echter veel ruimer dan het Belgische beroepsgeheim. In België is het beroepsgeheim slechts van toepassing op specifieke beroepsgroepen, die zowel expliciet als impliciet uit art. 458 Sw. kunnen worden afgeleid.⁷² Deze beroepsgroepen kunnen geen afstand doen van hun beroepsgeheim.⁷³ De Engelse vertrouwelijkheidsplicht hangt daarentegen niet vast aan bepaalde beroepen maar is afhankelijk van de omstandigheden, waardoor deze plicht niet alleen van toepassing is op professionele

⁶⁹ België: Art. 458 Sw.; Cass. 14 juni 1965, *Pas.* 1965, I, 1102; Cass. 23 juni 1958, *Arr. Verbr.* 1958, 854 en *Pas.* 1958, I, 1183; Cass. 15 oktober 1888, *Pas.* 1888, I, 339; Brussel 20 december 1988, *RW* 1988-89, 1332, noot L. HUYBRECHTS; K. HERBOTS, en J. PUT, “Vertrouwen en maatschappelijke verantwoordelijkheid/Beroepsgeheim als ijkpunt” in B. HUBEAU, J. MERTENS, J. PUT, R. ROOSE, K. STAS en F. VANDER LAENEN (eds.), *Omgaan met het beroepsgeheim*, Mechelen, Kluwer, 2013, (7) 20. Engeland: UKHL (VK) 13 oktober 1988, nr. 2, Attorney General/Guardian Newspapers Ltd, *WLR* 1987, 776, *AC* 1990, afl. 1, 109, *UKHL* 1988, 6, *All ER* 1988, afl. 3, 545 en *AC* 1990, 109, www.bailii.org/uk/cases/UKHL/1988/6.html (hierna: UKHL (VK), Attorney General/Guardian Newspapers Ltd); EWCA (VK) 1 januari 1948, Saltman Engineering Co. Ltd./Campbell Engineering Co. Ltd., *RPC* 1948, afl. 65, 215, *All ER*, afl. 3, 413, <http://swarb.co.uk/saltman-engineering-co-v-campbell-engineering-co-ltd-ca-1948/>; P. CAIN, “The limits of confidentiality in healthcare” in C. CORDESS (ed.), *Confidentiality and Mental Health*, London, Jessica Kingsley, 2001, (127) 128; C. CLARK, “Against confidentiality? Privacy, Safety and the public good in professional communications”, *Journal of Social Work* 2006, afl. 6(2), (117) 124-125.

⁷⁰ Art. 458 Sw.; B. ALLEMEERSCH, “Het toepassingsgebied van artikel 458 Strafwetboek. Over het succes van het beroepsgeheim en het geheim van dat succes”, *RW* 2003-04, afl. 67(1), (1) 12; K. HERBOTS, en J. PUT, “Vertrouwen en maatschappelijke verantwoordelijkheid/Beroepsgeheim als ijkpunt” in B. HUBEAU e.a. (eds.), *Omgaan met het beroepsgeheim*, Mechelen, Kluwer, 2013, (7) 19-20; L. HUYBRECHTS, “Het ambtsgeheim van de politiemans en het publiek feit”, (noot onder Brussel 20 december 1988), *RW* 1988-89, (1333) 1333; I. VAN DER STRAETEN en J. PUT, *Beroepsgeheim en hulpverlening*, Brugge, Die keure, 2005, 91-110.

⁷¹ EWHC (VK), *Coco/A. N. Clark Ltd; DEPARTMENT OF HEALTH, The common law duty of confidentiality*, www.health-ni.gov.uk/articles/common-law-duty-confidentiality.

⁷² “Geneesheren, heilkundigen, officieren van gezondheid, apothekers, vroedvrouwen en alle personen die uit hoofde van hun staat of beroep kennis dragen van geheimen die hun zijn toevertrouwd (...)”

⁷³ R. SCHELLAERT, *Wat ervan te zeggen: Informatie en Beroepsgeheim binnen het ortho-en sociaalagogische werkveld*, Antwerpen, Intersentia, 2013, 79.

relaties⁷⁴ maar ook op handelsrelaties⁷⁵, werkgever-werknemer relaties⁷⁶ of persoonlijke relaties⁷⁷. De partijen kunnen bovendien zelf beslissen (door middel van een contract) of de vertrouwelijkheidsplicht van toepassing is.⁷⁸ Het feit dat België over een strikter personeel toepassingsgebied beschikt dan Engeland, kan te maken hebben met het feit dat België nog over een ander rechtsfiguur beschikt: de discretieplicht. Deze is van toepassing op werknemers en ambtenaren, zoals werkgever-werknemer relaties en handelsrelaties.⁷⁹ De discretieplicht kan niet worden teruggevonden in één specifieke wettelijke bepaling en op de schending van de discretieplicht staan geen strafsancties. Dit is gelijkaardig aan de Engelse vertrouwelijkheidsplicht.

III. De uitzonderingen op de geheimhoudingsplicht

Uit voorgaand onderdeel blijkt dat sociaal werkers onderworpen zijn aan een zwijgplicht. In beide landen wordt echter aangenomen dat vertrouwelijkheid geen absoluut principe is en kan overtroffen worden door hogere belangen.⁸⁰ Sociaal werkers kunnen immers, tijdens hun beroepsuitoefening, geconfronteerd worden met risicosituaties voor hun cliënt of voor derden.

Dit onderdeel gaat na op welke uitzonderings- en rechtvaardigingsgronden een sociaal werker zich mag of moet beroepen om vertrouwelijke informatie te delen met politie en justitie bij een redelijk vermoeden van gewelddadige radicalisering. Hierbij wordt een onderverdeling gemaakt tussen een spreekrecht of een spreekplicht. Nochtans bestaat er bij sommige uitzonderingsgronden onduidelijkheid of deze nu al dan niet een plicht of een recht betreffen.

⁷⁴ C. CORDESS, *Confidentiality and Mental Health*, London, Jessica Kingsley, 2001, 27: “It is very hard to think of any professional relationship which does not have a duty of confidence (...). Doctors, lawyers, accountants, bankers, *social workers*, probation officers, spiritual counsellors, officers of government would all recognise a clear obligation to preserve the confidentiality of matters imparted to them in confidence...”.

⁷⁵ Bijvoorbeeld: EWHC (VK), *Coco/A. N. Clark Ltd.*

⁷⁶ UKHL (VK), *Attorney General/Guardian Newspapers Ltd.*

⁷⁷ EWHC (VK) Chd 1967, *Duchess of Argyll/Duke of Argyll*, Ch 1967, afl. 302, <http://swarb.co.uk/duchess-of-argyll-v-duke-of-argyll-chd-1967/>.

⁷⁸ H. CARR en D. GOOSEY, *Law for Social Workers*, Oxford, Oxford University Press, 2017, 125; G. PHILLIPSON, “Transforming Breach of Confidence? Towards a Common Law Right of Privacy under the Human Rights Act”, *Modern Law Review* 2003, afl. 66(5), (726) 743.

⁷⁹ I. VAN DER STRAETEN en J. PUT, *Beroepsgeheim en hulpverlening*, Brugge, Die keure, 2005, 82.

⁸⁰ S. MICHALOWSKI, “Medical confidentiality for violent patients? A comparison of the German and the English approach”, *Medical Law Review* 2001, afl. 20, (569) 571.

Spreekrecht (wettelijke rechten)

Een eerste mogelijke uitzondering op de Belgische en Engelse geheimhoudingsplicht betreft een wettelijk spreekrecht. Engelse sociaal werkers hebben de bevoegdheid om informatie te delen hetzij om criminaliteit of wanorde te voorkomen/detecteren (bijvoorbeeld gewelddadige radicalisering), hetzij voor de aanhouding/vervolgning van een dader.⁸¹ Belgische sociaal werkers kunnen slechts in welomschreven gevallen en bij een aantal opgelijste misdrijven – waarvan terrorisme of misdrijven die verband houden met gewelddadige radicalisering geen deel uitmaken – hun beroepsgeheim doorbreken.⁸² Dit artikel werd immers ingevoegd om kindermishandeling, huiselijk geweld en seksueel misbruik – ten gevolge van ‘Belgische schandalen’⁸³ – effectiever aan te pakken.⁸⁴ Het onderscheid tussen beide landen is echter relatief. Engelse geheimplichtigen mogen immers slechts hun vertrouwelijkheidsplicht in bovenstaande gevallen doorbreken wanneer het *public interest*-principe van toepassing is.⁸⁵

Spreekplicht

1. De uitzonderingen ontstaan in de rechtspraak

Eén van de meest relevante rechtvaardigingsgronden in dit onderzoek zijn de op rechtspraak gebaseerde Belgische noodtoestand⁸⁶ en de Engelse *public interest*⁸⁷. Hierbij mag de

⁸¹ S. 115 *Crime and Disorder Act 1998*; s. 29 *Data Protection Act*.

⁸² Art. 458bis Sw.: “...een minderjarige of op een persoon die kwetsbaar is ten gevolge van zijn leeftijd, zwangerschap, [partnergeweld,] een ziekte dan wel een lichamelijk of geestelijk gebrek of onvolwaardigheid...”

⁸³ “Eenieder, die uit hoofde van zijn staat of beroep houder is van geheimen en hierdoor kennis heeft van een misdrijf zoals omschreven [1^e in de artikelen 371/1 tot]4 [2^e 377, 377quater, 379, 380, 383bis, §§ 1 en 2, 392 tot 394, 396 tot 405ter, 409, 423, 425, 426 en 433quinquies]5, gepleegd op een minderjarige of op een persoon die kwetsbaar is ten gevolge van zijn leeftijd, zwangerschap, [2^e partnergeweld,]2 een ziekte dan wel een lichamelijk of geestelijk gebrek of onvolwaardigheid kan, onverminderd de verplichtingen hem opgelegd door artikel 422bis, het misdrijf ter kennis brengen van de procureur des Konings, hetzij wanneer er een ernstig en dreigend gevaar bestaat voor de fysieke of psychische integriteit van de minderjarige of de bedoelde kwetsbare persoon en hij deze integriteit niet zelf of met hulp van anderen kan beschermen, hetzij wanneer er aanwijzingen zijn van een gewichtig en reëel gevaar dat andere minderjarigen of bedoelde kwetsbare personen het slachtoffer worden van de in voormelde artikelen bedoelde misdrijven en hij deze integriteit niet zelf of met hulp van anderen kan beschermen.”

⁸⁴ Denk maar aan de zaak Dutroux (kindermishandeling), huiselijk geweld en seksueel misbruik in de kerk.

⁸⁵ F. BLOCKX, “Zwijgrecht en zwijgplicht in het licht van het beroepsgeheim en de discretieplicht” in J. ROZIE e.a. (eds.), *Zwijgrecht versus spreekplicht*, Antwerpen, Intersentia, 2013, (73) 107-108; H. NYS, *Recht en bio-ethiek*, Tiel, LannooCampus, 2014, 221.

⁸⁶ *Infra* 13.

⁸⁷ ETHISCHE COMMISSIE VLAAMS WELZIJSVERBOND, *Zorgvuldig omgaan met informatie-uitwisseling in het welzijnswerk*, Brussel, Ethische Commissie Vlaams Welzijnsverbond, 2005, 3; R. SCHELLAERT, *Wat ervan te zeggen: Informatie en Beroepsgeheim binnen het ortho-en sociaalagogische werkveld*, Antwerpen, Intersentia, 2013, 103; I. VAN DER STRAETEN en J. PUT, *Beroepsgeheim en hulpverlening*, Brugge, Die keure, 2005, 159; F. VERBRUGGEN en R. VERSTRAETEN, *Strafrecht en Strafprocesrecht voor bachelors (Deel I)*, Antwerpen, Maklu, 2016, 67-69.

⁸⁷ EWCA (VK) Civ 9 november 1989, nr. 13, W/Egdell, *All ER* 1990, afl. 1, 835, *WLR* 1990, afl. 2, 471 en *Ch* 1990, 359, www.bailii.org/ew/cases/EWCA/Civ/1989/13.html; UKHL (VK), Attorney General/Guardian Newspapers Ltd; H. CARR en D. GOOSEY, *Law for Social Workers*, Oxford, Oxford University Press, 2017, 133.

geheimhoudingsplicht doorbroken worden ter vrijwaring van een hoger belang, zoals de preventie van gewelddadige radicalisering en terreur.⁸⁸ De voorwaarden wanneer een noodtoestand of een publiek belang van toepassing is, zijn gelijkaardig in beide landen. Zo moet het een situatie betreffen waarin een ernstig, reëel en nakend gevaar bestaat dat een cliënt (nog andere) misdrijven zal plegen die iemands integriteit kunnen bedreigen, wat van hoger of even hoog belang moet zijn dan/als de geheimhoudingsplicht.⁸⁹ Zowel de Belgische als de Engelse rechtspraak is hieromtrent echter niet eenduidig, wat aanleiding geeft tot rechtsonzekerheid.

Het grootste verschil tussen beide rechtvaardigingsgronden is dat het doorbreken van het beroepsgeheim – in het kader van de Belgische noodtoestand – slechts een *ultimum remedium* mag zijn.⁹⁰ Sociaal werkers moeten eerst zelf trachten hulp te bieden om de noodsituatie te neutraliseren (subsidiariteitsprincipe).⁹¹ Wanneer er in Engeland sprake is van een *public interest* mag men daarentegen onmiddellijk vertrouwelijke informatie delen.

In beide landen betreft het delen van informatie geen absolute verplichting, waardoor het onduidelijk is of deze rechtvaardigingsgronden geclassificeerd moeten worden onder een spreekplicht of –recht. Van sociaal werkers wordt immers verwacht dat ze zelf een belangenafweging maken.⁹² Dit geeft aanleiding tot rechtsonzekerheid en potentiële willekeur, aangezien er interpretatieproblemen kunnen ontstaan in die belangenafweging.⁹³ Wel wordt

⁸⁸ Engeland: EWCA (VK) Civ 9 november 1989, nr. 13, W/Egdell, *All ER* 1990, afl. 1, 835, *WLR* 1990, afl. 2, 471 en *Ch* 1990, 359, www.bailii.org/ew/cases/EWCA/Civ/1989/13.html; A. BRAMMER, *Social Work Law*, Edinburgh Gate, Pearson Education Limited, 2007, 15. België: ETHISCHE COMMISSIE VLAAMS WELZIJNSVERBOND, *Zorgvuldig omgaan met informatie-uitwisseling in het welzijnswerk*, Brussel, Ethische Commissie Vlaams Welzijnsverbond, 2005, 3; R. SCHELLAERT, *Wat ervan te zeggen: Informatie en Beroepsgeheim binnen het ortho- en sociaalagogische werkveld*, Antwerpen, Intersentia, 2013, 103; I. VAN DER STRAETEN en J. PUT, *Beroepsgeheim en hulpverlening*, Brugge, Die keure, 2005, 159; F. VERBRUGGEN en R. VERSTRAETEN, *Strafrecht en Strafprocesrecht voor bachelors (Deel I)*, Antwerpen, Maklu, 2016, 67-69.

⁸⁹ Cass. (BE) 22 mei 2012, P.11.1936.N; EWCA (VK) Civ 9 november 1989, nr. 13, W/Egdell, *All ER* 1990, afl. 1, 835, *WLR* 1990, afl. 2, 471 en *Ch* 1990, 359, www.bailii.org/ew/cases/EWCA/Civ/1989/13.html; A. BRACKE, *Werken met patiënten: Privacy en beroepsgeheim*, Brussel, Politeia, 2010, 38; I. VAN DER STRAETEN en J. PUT, *Beroepsgeheim en hulpverlening*, Brugge, Die keure, 2005, 160; F. VERBRUGGEN en R. VERSTRAETEN, *Strafrecht en Strafprocesrecht voor bachelors (Deel I)*, Antwerpen, Maklu, 2016, 68.

⁹⁰ Dit betekent dus dat de sociaal werker geen andere mogelijkheid had dan zijn beroepsgeheim te schenden (noodzakelijkheid); I. VAN DER STRAETEN en J. PUT, *Beroepsgeheim en hulpverlening*, Brugge, Die keure, 2005, 160; F. VERBRUGGEN en R. VERSTRAETEN, *Strafrecht en Strafprocesrecht voor bachelors (Deel I)*, Antwerpen, Maklu, 2016, 68.

⁹¹ J. PUT en A. TANS, *Het beroepsgeheim uitgehold? Een versoepeld meldrecht voor geheimplichtigen*, Leuven, Steunpunt Welzijn Volksgezondheid en Gezin, 2013, 18; I. VAN DER STRAETEN en J. PUT, *Beroepsgeheim en hulpverlening*, Brugge, Die keure, 2005, 153.

⁹² Engeland: R. MCCLELLAND en R. HALE, “The doctor-patient consultation and disclosure” in C. CORDESS (ed.), *Confidentiality and mental health*, Londen, Jessica Kingsley Publishers, 2001, (47) 50-52; S. MICHALOWSKI, *Medical Confidentiality and Crime*, Aldershot, Ashgate, 2003, 190. België: H. NYS, *Recht en bio-ethiek*, Tielt, LannooCampus, 2014, 223-224; I. VAN DER STRAETEN en J. PUT, *Beroepsgeheim en hulpverlening*, Brugge, Die keure, 2005, 160.

⁹³ J. PUT en A. TANS, *Het beroepsgeheim uitgehold? Een versoepeld meldrecht voor geheimplichtigen*, Leuven, Steunpunt Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, 2013, 13, 14, 30-31.

deze afweging achteraf getoetst door een rechter en kan men in beide landen strafrechtelijk veroordeeld worden – omwille van schuldig hulpverzuim/*duty of care* – indien men faalt hulp te bieden (door geen informatie te delen).⁹⁴ Daarom hebben sociaal werkers in het kader van beide rechtvaardigingsgronden eerder een hulpverleningsplicht dan een absolute spreekplicht.

2. De wettelijke uitzonderingen

Het grootste verschil tussen België en Engeland komt tot uiting bij de wettelijke spreekplicht. Engeland beschikt over terrorismewetgeving waarbij sociaal werkers verplicht worden om (vertrouwelijke) informatie te delen met de politie ter preventie van terrorisme.⁹⁵ Bovendien hebben Engelse sociaal werkers sinds 2015 een *prevent duty*, die niet alleen verplicht om terrorisme te voorkomen, maar ook (niet-)gewelddadige radicalisering.⁹⁶ Hierbij kunnen zij genoodzaakt zijn om (vertrouwelijke) informatie te delen wanneer een cliënt risico's vertoont op radicalisering.⁹⁷ Het is onduidelijk of sociaal werkers gesanctioneerd kunnen worden bij het niet nakomen van hun *prevent duty*. De organisaties worden immers in de eerste plaats verantwoordelijk gehouden om een effectief beleid op te zetten in verband met informatiedeling in overeenstemming met de *Prevent Duty Guidance*.⁹⁸

In België is het echter (nog) niet mogelijk om vertrouwelijke informatie te delen in het kader van gewelddadige radicalisering. Ambtenaren hebben echter wel een aangifteplicht aan de gerechtelijke overheid wanneer zij kennis hebben van een misdrijf.⁹⁹ Nochtans zijn de meeste rechtsgeleerden van mening dat de meldplicht geïmpliciteert niet ontslaat van hun beroepsgeheim.¹⁰⁰ Volgens hen is de aangifteplicht immers een morele verplichting, aangezien er niet voorzien werd in een strafrechtelijke sanctie.¹⁰¹ Het verschil tussen België en Engeland

⁹⁴ België: Art. 422bis Sw. Engeland: J. KEILER, “Commission versus omission”, in J. KEILER en D. ROEF (eds.), *Comparative Concepts of Criminal Law*, Cambridge, Intersentia, 2016, (71) 95.

⁹⁵ S. 19, 38B *Terrorism Act 2000*: deze artikels zijn van toepassing op alle burgers, inclusief sociaal werkers.

⁹⁶ S. 26 *Counter-Terrorism and Security Act 2015 (CT&SA)*.

⁹⁷ HM GOVERNMENT, *Revised Prevent Duty Guidance: for England and Wales: Guidance for specified authorities in England and Wales on the duty in the Counter-Terrorism and Security Act 2015 to have due regard to the need to prevent people from being drawn into terrorism*, 12 maart 2015 (herzien op 16 juli 2015), www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/445977/3799_Revised_Prevent_Duty_Guidance__England_Wales_V2-Interactive.pdf, 4

⁹⁸ E-mailconversaties met een (politieke) secretaresse van de Britse ambassade (Brussel).

⁹⁹ Art. 29 Sv.

¹⁰⁰ G. DEMANET, “Secret professionnel et collaboration entre juristes et thérapeutes dans les secteurs de la toxicomanie et des enfants victimes de mauvais traitement”, *Rev. dr. pén.* 1990, (325) 334; L. HUYBRECHTS, “Enkele problemen van het gerechtelijk onderzoek”, *Panopticon* 1998, (122) 148; I. VAN DER STRAETEN en J. PUT, *Beroepsgeheim en hulpverlening*, Brugge, Die keure, 2005, 146.

¹⁰¹ Een strafsancie is wel mogelijk indien de niet-aangifte een geval van schuldig verzuim uitmaakt, dat later nog wordt toegelicht. S. BRAHY, “Dénonciation officielle et dénonciation civique”, *Rev.dr.pén.* 1978, (947) 947-968; I. VAN DER STRAETEN en J. PUT, *Beroepsgeheim en hulpverlening*, Brugge, Die keure, 2005, 142.

is echter niet meer zodanig groot. Recentelijk zijn sociaal werkers van sociale zekerheidsinstellingen verplicht om hun beroepsgeheim te doorbreken in het kader van terreurmisdrijven.¹⁰² De actieve meldplicht geldt enkel wanneer men ernstige aanwijzingen heeft van een gepleegd of een toekomstig terroristisch misdrijf en dus niet in het geval van radicalisering. Terwijl art. 29 Sv. slechts van toepassing is op reeds gepleegde misdrijven, moeten sociaal werkers dus nu ook een toekomstig terroristisch misdrijf melden. Het is echter onduidelijk wanneer men dan precies moet melden, wat tot amendementen leidde tijdens de onderhandelingen in de Kamer en aanzet gaf tot heel wat kritiek door de Raad van State en de Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten.¹⁰³ Overeenkomstig art. 29 Sv. heeft men niet voorzien in sancties wanneer men niet meldt, waardoor de actieve meldplicht eerder gerelativeerd moet worden. Wel is men op straffe van een geldboete verplicht om vertrouwelijke informatie mee te delen aan het parket wanneer hierom gevraagd wordt.¹⁰⁴

Zoals uit bovenstaande blijkt is België over het algemeen strikter in het beschermen van het beroepsgeheim dan Engeland. Het beroepsgeheim is historisch gebaseerd op een *colloque singulier*¹⁰⁵, wat een absolute opvatting over het beroepsgeheim inhoudt. Dit betekent dat er onder geen enkele voorwaarde vertrouwelijke informatie buiten de arts-patiënt relatie mocht prijsgegeven worden.¹⁰⁶ De geheimhoudingsplicht fungeerde als machtsinstrument voor medici, waar ze zich makkelijk achter konden verschuilen.¹⁰⁷ Een absolute geheimhoudingsplicht is rechtlijnig en gemakkelijk, maar gaat in tegen het individueel belang van de cliënt.¹⁰⁸ Daarom evolueerde men stilaan naar een relatieve (functionele) visie waardoor wel uitzonderingen mogelijk zijn op het beroepsgeheim. Vanwege de oorsprong van het beroepsgeheim wordt het beroepsgeheim toch eerder strikt geïnterpreteerd en zijn

¹⁰² Wet 17 mei 2017 tot wijziging van het Wetboek van strafvordering om de strijd tegen het terrorisme te bevorderen, *BS* 3 juli 2017.

¹⁰³ Advies van de Raad van State op het voorstel van wet tot wijziging van het Wetboek van Strafvordering om de strijd tegen het terrorisme te bevorderen, *Parl. St. Kamer* 2016-17, nr. 2050/012; Amendementen (S. CRUSNIERE e.a.) op het voorstel van wet tot wijziging van het Wetboek van Strafvordering om de strijd tegen het terrorisme te bevorderen, *Parl. St. Kamer* 2016-17, nr. 2050/010; N. DEBAST, “Afwijkingen op OCMW-beroepsgeheim bij terreur vergt waterdichte regeling”, *VVSG* 2017, www.vvsg.be/nieuws/Paginas/Beroepsgeheim.aspx.

¹⁰⁴ Art. 2 §1 en §2 Wet 17 mei 2017 tot wijziging van het Wetboek van strafvordering om de strijd tegen het terrorisme te bevorderen, *BS* 3 juli 2017.

¹⁰⁵ *Supra* 9, vn. 54.

¹⁰⁶ D. HAZEWINKEL-SURINGA, *De doolhof van het beroepsgeheim*, Haarlem, Tjeenk Willink, 1959, 96; R. SCHELLAERT, *Wat ervan te zeggen: Informatie en Beroepsgeheim binnen het ortho-en sociaalagogische werkveld*, Antwerpen, Intersentia, 2013, 68.

¹⁰⁷ R. SCHELLAERT, *Wat ervan te zeggen: Informatie en Beroepsgeheim binnen het ortho-en sociaalagogische werkveld*, Antwerpen, Intersentia, 2013, 68.

¹⁰⁸ D. HAZEWINKEL-SURINGA, *De doolhof van het beroepsgeheim*, Haarlem, Tjeenk Willink, 1959, 98.

uitzonderingen maar in beperkte omstandigheden mogelijk. Engeland houdt minder sterk vast aan de vertrouwelijkheidsplicht. Zoals eerder aangehaald, vindt de vertrouwelijkheidsplicht zijn oorsprong in handelsrelaties en kan de plicht worden ingeroepen afhankelijk van de omstandigheden.¹⁰⁹ Engeland voorziet meer uitzonderingen op de vertrouwelijkheidsplicht in functie van de preventie van criminaliteit (en wanorde), waarbij ze voornamelijk inzetten op de strijd tegen terrorisme en radicalisering. Dit grote verschil tussen beide landen is te verklaren vanuit het feit dat Engeland reeds een lange geschiedenis (sinds de jaren 1960) heeft in het bestrijden van terrorisme.¹¹⁰ Sedert de jaren '90 evolueerde het penaal beleid naar een populistisch en punitief *law and order* beleid.¹¹¹ Zeker na de aanslagen op de Londense metro in 2005 installeerde de Britse overheid een punitief preventiebeleid, *Prevent*, met zeer indringende maatregelen.¹¹² Als reactie op de aanslagen won bovendien in 2010 de Conservatieve Partij (centrumrechts)¹¹³ van (*New*) *Labour* (centrumlinks)¹¹⁴, wat aanleiding gaf tot een nieuwe en verregaandere *Prevent strategy*.¹¹⁵

Het feit dat België meer recent is geconfronteerd met islamistisch terrorisme (en radicalisering) verklaart waarom het pas sinds kort voorzien heeft in een uitzondering op het beroepsgeheim in het kader van terrorisme. Het Belgische anti-terreur beleid is nog jong en volop in

¹⁰⁹ *Supra* 9, vn 60.

¹¹⁰ Al sinds de jaren 1960 wordt Engeland geconfronteerd met aanslagen door het *Irish Republican Army (IRA)*. In de nasleep van 9/11 verschoof de focus van het *IRA* naar de dreiging van Al Quida en het huidige IS. Zie J. BECKMAN, *Comparative Legal Approaches to Homeland Security and Anti-Terrorism*, Hampshire, Ashgate, 2007, 51; C. BLAKE, B. SHELDON, R. STRZELECKI en P. WILLIAMS, *Policing Terrorism*, Londen, Sage, 2012, 31; A. STANIFORTH, *Preventing terrorism and violent extremism*, Oxford, Oxford University Press, 2014, 3 en 9.

¹¹¹ J. PRATT, D. BROWN, M. BROWN, S. HALLSWORTH en W. MORRISON, *The new punitiveness: trends, theories, perspectives*, Collumpton, Willan Publishing, 2005, 139-148; J. MUNCIE en B. GOLDSON, "England and Wales: The New Correctionalism" in J. MUNCIE en B. GOLDSON (eds.), *Comparative Youth Justice*, Londen, Sage, 2006, (34) 35; D. J. SMITH, "The need for a fresh start" in D. J. SMITH (ed.), *A New Response to Youth Crime*, Cullompton, Willan Publishing, 2010, (1) 1.

¹¹² *Prevent* maakt deel uit van *CONTEST*, de *counter-terrorism strategy* van het VK. *CONTEST* bestaat uit vier delen: *Pursue*, *Prevent*, *Protect* en *Prepare*. De eerste *Prevent strategy* werd gepubliceerd in 2008: HM GOVERNMENT, *The Prevent Strategy: a guide for local partners in England – stopping people becoming or supporting terrorists and violent extremists*, 2008, http://webarchive.nationalarchives.gov.uk/20130401151715/http://www.education.gov.uk/publications/eOrderin_gDownload/Prevent_Strategy.pdf.

¹¹³ De officiële benaming van de centrumrechtse partij is *Conservative and Unionist Party*. In 2016 was deze partij onder leiding van voormalig premier David Cameron en sinds 1 juli 2016 is Theresa May partijleider en werd ze tevens premier van het VK.

¹¹⁴ *Labour* is een centrumlinkse politieke partij van het VK onder voormalig leider Tony Blair. Deze partij was aan de macht sinds 1997.

¹¹⁵ HM GOVERNMENT, *Prevent Strategy*, 2011. De *CT&SA* gaf vervolgens een wettelijke basis aan deze preventiestrategie (en aan de *Prevent duty*). Deze *Prevent Strategy* is verregaander dan de vorige aangezien de *Prevent Strategy* van 2008 slechts focuste op terrorisme en gewelddadig extremisme, terwijl men nu ook niet-gewelddadige vormen van radicalisering wil voorkomen, aangezien dit als voorloper van terrorisme beschouwd wordt. Zie HM GOVERNMENT, *CONTEST The United Kingdom's Strategy for Countering Terrorism*, 2011, 61-62, www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/97995/strategy-contest.pdf.

ontwikkeling.¹¹⁶ België evolueert eveneens naar een meer punitief klimaat. Ten eerste is ook een centrumrechtse politieke partij (N-VA) sinds 2010 de grootste partij in België. Ten tweede blijkt het punitief discours uit de recente wet(svoorstellen) waarin men het beroepsgeheim aan banden wil leggen ten voordele van de strijd tegen terreur.¹¹⁷

IV. Informatie-uitwisseling in multidisciplinaire overlegfora

Dit onderdeel bekijkt hoe sociaal werkers (vertrouwelijke) informatie kunnen delen met politie en justitie. In beide landen zijn er hieromtrent geen algemene procedures bepaald. Uit bovenstaand hoofdstuk blijkt dat Belgische sociaal werkers meestal melding kunnen/moeten doen aan het parket (of de politie), terwijl Engelse sociaal werkers steeds informatie mogen/moeten delen met de politie. Hoe ze dit precies moeten doen, is niet bepaald. Aangezien het van belang is dat de drie partijen samenwerken en informatie delen, kunnen lokaal overeenkomsten worden opgesteld om de samenwerking te formaliseren. Om gewelddadige radicalisering echter efficiënt aan te pakken, bestaat de nood om op een gestructureerde manier multidisciplinair samen te werken en de informatiestroom te kanaliseren. Daarom hebben de Belgische en de Engelse overheid het concept van een lokaal overlegplatform gecreëerd. Deze zullen vergeleken worden, waarbij de focus ligt op informatie-uitwisseling.

Beide landen beschikken over lokale multidisciplinaire overlegfora ter preventie van (gewelddadige) radicalisering. De *Counter-Terrorism and Security Act 2015 (CT&SA 2015)* verplicht Engelse lokale overheden om te voorzien in het *Channel* programma^{118, 119}. Als reactie op de aanslagen in 2005, werd hier reeds mee geëxperimenteerd in 2007.¹²⁰ In België bestaan er lokale integrale veiligheidscellen (LIVC), opgericht door de ministers van Justitie en Binnenlandse zaken via een vertrouwelijke ministeriële omzendbrief van 2015. De LIVC kadert in de finaliteit van het (Actie)plan R van de Vlaamse regering: “(1) vroegtijdig identificeren van radicaliserende actoren, om (2) tijdig de nodige maatregelen te kunnen nemen.”¹²¹ De

¹¹⁶ Denk maar aan de aanslagen in Luik in 2011 en in Brussel in 2014 en de zwaarste aanslagen in 2016.

¹¹⁷ Wet 17 mei 2017 tot wijziging van het Wetboek van strafvordering om de strijd tegen het terrorisme te bevorderen, *BS* 3 juli 2017; Wetsvoorstel (G. DALLEMAGNE) tot invoeging van een artikel 458ter in het Strafwetboek, teneinde het beroepsgeheim op te heffen bij kennis van informatie waaruit blijkt dat het gevaar voor terroristische misdrijven groot is, *Parl. St. Kamer* 2015-16, nr. 1914/001; Wetsvoorstel (R. TERWINGEN) betreffende het casuoverleg tussen dragers van het beroepsgeheim, *Parl. St. Kamer* 2015-16, nr. 1910/00.

¹¹⁸ Verder *Channel* genoemd.

¹¹⁹ S. 36-41 *CT&SA*.

¹²⁰ HM GOVERNMENT, *Prevent Strategy*, 2011, 57.

¹²¹ P. VAN TIGCHELT, *Het Plan R: Actieplan Radicalisme*, Brussel, FOD Binnenlandse Zaken, 2016, 3.

LIVC is echter nog niet wettelijk verankerd, waardoor elke gemeente zelf beslist in het oprichten, de structuur en de invulling ervan.

De LIVC staat dus nog in zijn kinderschoenen tegenover *Channel*, wat de grootste verschillen tussen beide overlegfora verklaart. Zoals eerder aangehaald, heeft dit enerzijds te maken met het feit dat Engeland reeds vroeger geconfronteerd werd met islamistische terreur en radicalisering dan België en dus meer ervaring heeft in het bestrijden ervan.¹²² Anderzijds is in België de verantwoordelijkheid voor de LIVC gedelegeerd naar de lokale overheid, aangezien burgemeesters in België veel autonomie hebben.¹²³ Zij hebben dus een ruime beslissingsbevoegdheid in het oprichten, structureren en invullen van een LIVC. Dit kan verklaren waarom het reguleren van de LIVC op centraal niveau zo moeizaam verloopt. Het voordeel hiervan is dat gemeenten een LIVC kunnen invullen naargelang hun noden. Dit zorgt evenwel voor een versnipperde aanpak.

Ondanks de hierboven beschreven verschillen zijn de LIVC en *Channel* gelijkaardig. Een eerste gelijkenis is de gedeelde veiligheidscultuur waarin beide overlegfora kaderen.¹²⁴ Vroegtijdige detectie ter preventie van radicalisering duidt immers op een *pre-crime* samenleving.¹²⁵ In zo'n samenleving wil men anticiperen op en dat verhinderen wat nog niet heeft plaatsgegrepen en misschien ook nooit zal plaatsgrijpen (intentiestrafrecht).¹²⁶ De overgang van een post- naar een *pre-crime* samenleving, bevat zowel een temporele als een sectorale overgang. De verantwoordelijkheid voor veiligheid ligt immers niet alleen meer bij de staat, maar ook bij de private sector en de gemeenschap die ook vertegenwoordigd zijn in de overlegfora.¹²⁷ Ondanks de gezamenlijke ontwikkeling naar een *pre-crime* samenleving, deed deze evolutie vroeger intrede in Engeland. Reeds in de jaren 1990 domineerde in Engeland de '*tough on crime, tough on the causes of crime*' ideologie van *New Labour*.¹²⁸ De ambitie van *New Labour* was streng optreden ten aanzien van de oorzaken van criminaliteit, waarbij men niet wacht totdat criminaliteit zich voltrekt, maar reeds intervenueert bij de antecedenten ervan, zoals antisociaal

¹²² *Supra* 16, vn. 102.

¹²³ Gesprek met een korpschef van de lokale politie.

¹²⁴ D. GARLAND, *The culture of control: crime and social order in contemporary society*, Oxford, Oxford university press, 2001, 307 p.

¹²⁵ L. ZEDNER, "Pre-Crime and Post-Criminology?", *Theoretical Criminology* 2007, afl. 11(2), 261-281.

¹²⁶ *Ibid.*, 262.

¹²⁷ *Ibid.*

¹²⁸ *Infra* 19, vn. 127; J. MUNCIE en B. GOLDSON, "England and Wales: The New Correctionalism" in J. MUNCIE en B. GOLDSON (eds.), *Comparative Youth Justice*, Londen, Sage, 2006, (34) 34; J. PRATT e.a., *The new punitiveness: trends, theories, perspectives*, Collumpton, Willan Publishing, 2005, 142.

gedrag¹²⁹.¹³⁰ BLAIR motiveerde dit als volgt: “*I think we need to (...) intervene at a very early stage (...). If we are not prepared to predict and intervene far more early (...) the kids a few years down the line are going to be a menace to society and actually a threat to themselves*”.¹³¹ Deze visie wordt ook gehanteerd in *Prevent*.¹³² Men wil voorkomen dat mensen uitgroeien tot terroristen.¹³³ Daarom willen ze het hoofd bieden aan alle vormen van terrorisme, waaronder ook (niet)-gewelddadige radicalisering.¹³⁴ Het Engelse beleid wordt dus gekenmerkt door een stijgend populisme en punitiviteit.¹³⁵

Een tweede meer specifieke gelijkenis is dat er twee vaste partners zetelen in beide overlegfora: de verantwoordelijke lokale overheid/burgemeester, die het overlegplatform opricht en voorziet, en de politie.¹³⁶ In Engeland heeft de politie een belangrijke coördinerende rol. Afhankelijk van het doorverwezen dossier, kunnen beide fora ook andere partners betrekken, zoals sociaal werkers.¹³⁷ Terwijl Engelse¹³⁸ sociaal werkers verplicht zijn om mee te werken met *Channel*, bestaat er in België¹³⁹ geen plicht tot deelname of medewerking aan de LIVC. Wanneer en hoeveel men samenkomt, beslissen de overlegfora in beide landen zelf.

¹²⁹ Antisociaal gedrag verwijst naar een ruim scala van gedragingen, die waarschijnlijk schade of distress veroorzaken. Zie J. MUNCIE en B. GOLDSOON, “England and Wales: The New Correctionalism” in J. MUNCIE en B. GOLDSOON (eds.), *Comparative Youth Justice*, Londen, Sage, 2006, (34) 37; L. POPLI, “Responding to antisocial behaviour” in D. J. SMITH (ed.), *A New Response to Youth Crime*, Cullompton, Willan Publishing, 2010, (143) 143.

¹³⁰ A. CRAWFORD, “Criminalizing Sociability through Anti-social Behaviour Legislation: Dispersal Powers, Young People and the Police”, *Youth Justice* 2009, afl. 9(1), 5-6, 22; J. MUNCIE en B. GOLDSOON, “England and Wales: The New Correctionalism” in J. MUNCIE en B. GOLDSOON (eds.), *Comparative Youth Justice*, Londen, Sage, 2006, (34) 36.

¹³¹ X, “Blair to tackle ‘menace’ children, BBC News 2006, http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_politics/5301824.stm.

¹³² HM GOVERNMENT, *Prevent Strategy*, 6, 8, 56.

¹³³ *Ibid.*, 8, 56; HM GOVERNMENT, *Contest*, 12.

¹³⁴ *Ibid.*

¹³⁵ J. MUNCIE en B. GOLDSOON, “England and Wales: The New Correctionalism” in J. MUNCIE en B. GOLDSOON (eds.), *Comparative Youth Justice*, Londen, Sage, 2006, (34) 35; PRATT e.a., *The new punitiveness: trends, theories, perspectives*, Cullompton, Willan Publishing, 2005, 139-148; D. J. SMITH, “The need for a fresh start” in D. J. SMITH (ed.), *A New Response to Youth Crime*, Cullompton, Willan Publishing, 2010, (1) 1.

¹³⁶ Engeland: S. 37(1) *CT&SA*; België: M. DE WAELE en H. LEDEGEN, *Rapportage VVSG Vragenlijst Radicalisering & Polarisering*, Brussel, Vereniging voor Vlaamse Steden en Gemeenten (VVSG), 2016, 4, www.vvsg.be/radicalisering/Documents/Rapportage%20VVSG%20Vragenlijst%20Radicalisering.pdf (hierna: M. DE WAELE en H. LEDEGEN, *Rapportage VVSG Vragenlijst Radicalisering & Polarisering*); K. VAN BROECKHOVEN, en A.-J. GIELEN, *Handvatten voor een lokale aanpak van radicalisering*, Brussel, VVSG, 2015, 7; P. VAN TIGCHELT, *Het Plan R: Actieplan Radicalisme*, Brussel, FOD Binnenlandse Zaken, 2016, 11.

¹³⁷ Engeland: S. 37(4) *CT&SA*; Annex B somt alle partners op die verplicht zijn om mee te werken met de lokale platformen. Zie HM GOVERNMENT, *Channel Duty Guidance*, 2015, 26-27. België: K. VAN BROECKHOVEN, en A.-J. GIELEN, *Handvatten voor een lokale aanpak van radicalisering*, Brussel, VVSG, 2015, 7; P. VAN TIGCHELT, *Het Plan R: Actieplan Radicalisme*, Brussel, FOD Binnenlandse Zaken, 2016, 11.

¹³⁸ S. 38 *CT&SA*.

¹³⁹ S. BOSSANT, *LIVC's krijgen vorm*, www.besafe.be/kennisdatabank/livc-s-krijgen-vorm; S. SOUGUIR, “Themanummer preventie van radicalisering”, *BinnenBand* 2016, afl. 2, (1) 8; K. VAN BROECKHOVEN, en A.-J. GIELEN, *Handvatten voor een lokale aanpak van radicalisering*, Brussel, VVSG, 2015, 5.

Ten derde wordt in beide overlegfora informatie uitgewisseld over radicaliserende personen die een potentieel gevaar inhouden.¹⁴⁰ In België is er geen procedure hoe een verontrustend signaal de LIVC zal bereiken. Meestal zal de verantwoordelijke van een organisatie dit melden aan de LIVC/politie.¹⁴¹ In Engeland wordt de *Channel Police Practitioner (CPP)* in kennis gesteld.¹⁴² Engelse sociaal werkers hebben immers een *prevent duty*¹⁴³ opdat er vroegtijdig kan geïntervenieerd worden bij kwetsbare individuen – die een gevaar zijn voor zichzelf en de samenleving – ter preventie van radicalisering. Teneinde adequaat risico's te identificeren, zijn eerstelijns werkers verplicht om een training¹⁴⁴ te volgen.¹⁴⁵ De *CPP* zal vervolgens een eerste risico-inschatting maken en evalueren of de casus geschikt is voor *Channel*.¹⁴⁶ In België wordt dit in consensus beslist door alle kernpartners. De politie speelt hier dus een minder centrale rol.

Vervolgens zullen alle partners in België en Engeland, elk vanuit hun expertise, de casus beoordelen.¹⁴⁷ In België bestaan er geen voorschriften/risicotaxatie-instrumenten hoe LIVC-partners het gevaar dienen te evalueren. In Engeland focust men daarentegen op risico-inschatting, door middel van het *Vulnerability Assessment Framework (VAF)*.¹⁴⁸ Aangezien dit niet zonder gevaar is, volgt een kritische noot hieromtrent. Ten eerste kan niet volledig voorspeld worden of iemand echt zal radicaliseren en uitgroeien tot een terrorist. Het menselijk handelen is en kan niet volledig voorspelbaar zijn.¹⁴⁹ Zoals eerder gezien bestaat er immers geen consensus over de factoren die bijdragen tot radicalisering.¹⁵⁰ Bovendien zijn risicofactoren geen causale determinanten en leiden deze dus niet altijd tot radicalisering (vals positieven).¹⁵¹ Individuen worden onder interventie geplaatst niet omwille van wat zij gedaan

¹⁴⁰ Engeland: S. 26, 36(1) (4) *CT&SA*. België: K. VAN BROECKHOVEN, en A-J. GIELEN, *Handvatten voor een lokale aanpak van radicalisering*, Brussel, VVSG, 2015, 7.

¹⁴¹ Gesprek met een korpschef van de lokale politie.

¹⁴² HM GOVERNMENT, *Channel Duty Guidance*, 2015, 10.

¹⁴³ S. 26 *CT&SA*.

¹⁴⁴ De training bestaat uit: *the Channel General Awareness eLearning* en *Workshop to Raise Awareness of Prevent training*. Meer dan 800.000 eerstelijns werkers, inclusief sociaal werkers, werden onderworpen aan deze training.

¹⁴⁵ HM GOVERNMENT, *Channel Duty Guidance*, 2015, 10.

¹⁴⁶ S. 36(3) *CT&SA*.

¹⁴⁷ Engeland: S. 36(1)(a) *CT&SA*. België: K. VAN BROECKHOVEN, en A-J. GIELEN, *Handvatten voor een lokale aanpak van radicalisering*, Brussel, VVSG, 2015, 9.

¹⁴⁸ Dit risicotaxatie-instrument bevat drie criteria: (a) betrokkenheid bij een groepering, motief of ideologie; (b) intentie om schade te veroorzaken; en (c) vermogen om schade te veroorzaken. Deze drie criteria worden afzonderlijk van elkaar beoordeeld via 22 factoren. Zie HM GOVERNMENT, *Channel Duty Guidance*, 2015, 11-12.

¹⁴⁹ D. SMITH, "What evidence for youth justice", *YJC* 2015, afl. 2, (83) 86.

¹⁵⁰ *Supra* 5, vn. 30.

¹⁵¹ Ook bestaat de kans op vals negatieven: sommige geradicaliseerden zullen geen risicofactoren vertonen of vertoond hebben, waardoor er niet wordt/werd opgetreden bij deze personen.

hebben, maar wat ze potentieel gaan doen of vanwege (de perceptie) wie ze zijn.¹⁵² Dit kan aanleiding geven tot contraproductieve effecten zoals labelling, stigmatisering en criminalisering van individuen of groeperingen. *Prevent* focust op een selectieve groep van de populatie: de moslimgemeenschap.¹⁵³ Zo wordt er een grens getrokken wie al dan niet in de samenleving hoort.¹⁵⁴ Risico-inschatting is dus vaak niet alleen ineffectief, maar kan zelfs radicalisering in de hand werken.

Een vijfde gelijkheid tussen beide overlegfora is dat alle partners vertrouwelijke informatie moeten delen om het risico adequaat te kunnen inschatten en maatregelen op maat te kunnen ontwerpen. In Engeland zijn de partners verplicht om informatie te voorzien aan *Channel*, maar slechts binnen de grenzen van hun geheimhoudingsplicht.¹⁵⁵ Er zijn zowel strikte procedures als richtlijnen bepaald omtrent die informatiedeling. In België bestaan er geen procedures betreffende informatiedeling, waardoor zij in een grijze zone werken. Omwille van het gebrek aan een juridisch kader is men aangewezen op een vertrouwensrelatie waarbij de ene partner meer informatie deelt dan de andere en sommige partners niet aansluiten.¹⁵⁶ Vertrouwen bepaalt met andere woorden het succes van de LIVC.¹⁵⁷ Om te voldoen aan deze leemte heeft TERWINGEN een wetsvoorstel uitgewerkt om enerzijds het bestaande art. 458 Sw. aan te passen¹⁵⁸ en anderzijds een nieuw art. 458ter Sw. in te voegen, waardoor informatie wél ongestraft kan gedeeld worden tussen de partijen.¹⁵⁹ Dit voorstel is recent toegevoegd aan het bredere wetsontwerp Potpourri V¹⁶⁰ en de tekst is ondertussen goedgekeurd in de plenaire

¹⁵² J. MUNCIE en B. GOLDSOON, "England and Wales: The New Correctionalism" in J. MUNCIE en B. GOLDSOON (eds.), *Comparative Youth Justice*, Londen, Sage, 2006, (34) 41.

¹⁵³ In het kader van *Prevent* focust men voornamelijk op de ideologie van Al Qaida en gerelateerde groepen. Zie HM GOVERNMENT, *Prevent Strategy*, 5, 45-47; HOUSE OF COMMONS: HOME AFFAIRS COMMITTEE, *Roots of Violent Radicalisation*, 2012, 9, www.publications.parliament.uk/pa/cm201012/cmselect/cmhaff/1446/1446.pdf.

¹⁵⁴ W. SCHINKEL, "Prepression: The actuarial archive and new technologies of security", *Theoretical Criminology* 2011, afl. 15(4), (365) 371, 373.

¹⁵⁵ Aangezien er in Engeland verschillende uitzonderingen bestaan op de vertrouwelijkheidsplicht in het kader van terrorisme en radicalisering, kan er wel degelijk vertrouwelijke informatie worden uitgewisseld. *Supra* 85, vn. 680.

¹⁵⁶ E-mailconversatie met een projectmedewerker radicalisering VVSG; M. DE WAELE en H. LEDEGEN, *Rapportage VVSG Vragenlijst Radicalisering & Polarisering*, 6.

¹⁵⁷ Gesprek met een korpschef van de lokale politie.

¹⁵⁸ Een onrechtmatige schending van het beroepsgeheim wordt voortaan zwaarder bestraft, wat een zekere garantie geeft dat de gedeelde informatie daadwerkelijk binnen het platform blijft. De volgende wijzigingen wil men aanbrengen aan art. 458 Sw.: de woorden "van acht dagen tot zes maanden en met geldboete van honderd tot vijfhonderd euro" worden vervangen door de woorden "van een jaar tot drie jaar en met een geldboete van honderd euro tot duizend euro of met één van die straffen". Zie wetsvoorstel (R. TERWINGEN) betreffende het casusoverleg tussen dragers van het beroepsgeheim, *Parl. St.* Kamer 2015-16, nr. 1910/001, 19.

¹⁵⁹ Wetsvoorstel (R. TERWINGEN) betreffende het casusoverleg tussen dragers van het beroepsgeheim, *Parl. St.* Kamer 2015-16, nr. 1910/001.

¹⁶⁰ Het wetsontwerp Potpourri V is een bundeling van diverse wetsvoorstellen die kaderen binnen de vereenvoudiging, harmonisering, informatisering en modernisering van Justitie en gaat uit van de minister van Justitie.

vergadering.¹⁶¹ Door dit wetsvoorstel kan men, in een verontrustende situatie zoals radicalisering, een gestructureerd casuoverleg (zoals een LIVC) voeren zonder het beroepsgeheim te schenden.¹⁶² Het opzet van het overleg is preventief. Een geheimhouder beschikt over een verontrustend signaal dat onvoldoende is om gebruik te kunnen maken van zijn spreekrecht¹⁶³ of van de toepassing van de noodtoestand, maar toch een bedreiging kan vormen voor de (openbare/individuele) veiligheid.¹⁶⁴ Men kan dan overleg plegen binnen een platform van gedeeld beroepsgeheim, waardoor de zwijgplicht als het ware wordt opgeheven binnen dit overleg.¹⁶⁵ Dit is verregaander dan de wettelijke regeling in Engeland. De term ‘gedeeld beroepsgeheim’ duidt bovendien slechts op geheimplichtigen met een identiek hulpverleningsdoel, wat in een LIVC niet het geval is.¹⁶⁶ Omwille van de complexe wetgeving omtrent de geheimhoudingsplicht stimuleren beide landen het opstellen van lokale overeenkomsten.¹⁶⁷

Ten slotte voorziet de LIVC en *Channel* ondersteuning op maat van de betrokkene zowel ter preventie van (gewelddadige) radicalisering als ter facilitering van de (re-)integratie in de maatschappij.¹⁶⁸ Men is vrij in de keuze van de maatregelen.¹⁶⁹ Het doel van de LIVC is het uitwerken van een integrale veiligheidsaanpak.¹⁷⁰ In praktijk focust men hoofdzakelijk op sociale maatregelen. Ernstige dossiers kunnen immers doorstromen naar de Lokale *Task*

¹⁶¹ Wetsvoorstel (R. TERWINGEN) betreffende het casuoverleg tussen dragers van het beroepsgeheim, *Parl. St. Kamer* 2015-16, nr. 1910/001, www.dekamer.be/kvvcr/showpage.cfm?section=/flwb&language=nl&cfm=/site/wwwcfm/flwb/flwbn.cfm?lang=N&legislat=54&dossierID=1910; E-mailconversatie met een projectmedewerker radicalisering VVSG.

¹⁶² Een nieuw art. 458ter Sw. zou een kader scheppen voor het zogenaamde ‘casuoverleg’.

¹⁶³ Art. 458bis Sw.

¹⁶⁴ Wetsvoorstel (R. TERWINGEN) betreffende het casuoverleg tussen dragers van het beroepsgeheim, *Parl. St. Kamer* 2015-16, nr. 1910/001.

¹⁶⁵ Een gedeeld beroepsgeheim betekent dat een geheimhouder art. 458 Sw. niet overtreedt, indien deze vertrouwelijke informatie deelt met andere geheimhouders die optreden met eenzelfde (hulpverlenings)doel. Verder moet de informatie-uitwisseling noodzakelijk zijn (en moet de informatiedeling in het belang van de cliënt en met diens instemming gebeuren). Zie Cass. 2 juni 2010, AR P.10.2047.F; I. VAN DER STRAETEN en J. PUT, *Beroepsgeheim en hulpverlening*, Brugge, Die keure, 2005, 207-233.

¹⁶⁶ Een gedeeld beroepsgeheim betekent dat een geheimhouder art. 458 Sw. niet overtreedt, indien deze vertrouwelijke informatie deelt met andere geheimhouders die optreden met eenzelfde (hulpverlenings)doel. Verder moet de informatie-uitwisseling noodzakelijk zijn (en moet de informatiedeling in het belang van de cliënt en met diens instemming gebeuren). Zie Cass. 2 juni 2010, AR P.10.2047.F; I. VAN DER STRAETEN en J. PUT, *Beroepsgeheim en hulpverlening*, Brugge, Die keure, 2005, 207-233.

¹⁶⁷ Engeland: HM GOVERNMENT, *Channel Duty Guidance*, 2015, 15. België: K. DE GROOF, “Kansen en knelpunten in de samenwerking van politie, justitie en hulpverlening”, *Orde Dag* 2008, afl. 43, (3) 36.

¹⁶⁸ Engeland: S. 36(4) *CT&SA*; HM GOVERNMENT, *Channel Duty Guidance*, 2015, 11. België: Gesprek met een korpschef van de lokale politie.

¹⁶⁹ Engeland: HM GOVERNMENT, *Channel Duty Guidance*, 9, 15 en 17. België: K. VAN BROECKHOVEN, en A.-J. GIELEN, *Handvatten voor een lokale aanpak van radicalisering*, Brussel, VVSG, 2015, 9.

¹⁷⁰ K. GEENS, en J. JAMBON, *Kadernota Integrale Veiligheid 2016-2019*, 2016, www.besafe.be/sites/besafe.localhost/files/u19/2016-06-07_kadernota_integrale_veiligheid_nl.pdf.

*Force*¹⁷¹, waar slechts een gerechtelijke aanpak gehanteerd wordt.¹⁷² In Engeland zet men ook voornamelijk in op *diversionary practices*. Dit is een interventiestrategie waarbij personen niet worden onderworpen aan formele rechterlijke procedures, maar aan alternatieve programma's op maat van de betrokkene.¹⁷³ Er zijn hieromtrent richtlijnen bepaald welke ondersteuning geboden kan worden.¹⁷⁴ In Engeland is instemming van de betrokkene vereist.¹⁷⁵ Het is echter de vraag of de maatregelen werkelijk vrijwillig zijn. Het dossier kan immers altijd politoneel worden opgevolgd. Er wordt in Engeland tijdens de interventie continue toezicht gehouden op het individu.¹⁷⁶ In beide landen zijn er geen procedures die bepalen wanneer een dossier wordt afgesloten.

Besluit

Uit bovenstaande blijkt dat er meer gelijkenissen bestaan tussen België en Engeland dan eerst gedacht. Ondanks de grote verschillen tussen beide landen inzake de geheimhoudingsplicht voorzien zij gelijkaardige uitzonderingen en beschikken zij over een soortgelijk overlegforum. Engeland is echter een voorloper – aangezien het vroeger geconfronteerd is geweest met (islamistisch) terrorisme – en punitiever dan België. Het Belgische terreurbeleid is nog jong en volop in ontwikkeling. De Belgische wetgeving biedt (nog) geen afdoend kader voor sociaal werkers om vertrouwelijke informatie te delen met politie en justitie bij aanwijzingen van gewelddadige radicalisering. België lijkt echter een vergelijkbare koers te varen nu het ook een spreekplicht heeft voorzien in het kader van terrorisme. De recente wetsvoorstellen en de mogelijke gevaren hiervan indachtig, moet de Belgische wetgever zich de vraag stellen of men hetzelfde punitieve pad wil bewandelen als Engeland waar de privacy stopt als de veiligheid *mogelijk* bedreigd wordt. De *prevent duty*, waarbij risico-inschatting en vroegtijdige signalering van potentieel risicovolle cliënten cruciaal zijn, houdt inherent het gevaar in dat individuen onterecht gelabeld, gestigmatiseerd en gecriminaliseerd worden, wat net (verdere) radicalisering in de hand kan werken. Bovendien zorgt dit voor een vertrouwensbreuk met

¹⁷¹ Een LTF is een arrondissementeel overlegforum, georganiseerd door de bestuurlijke directeur-coördinator van de federale politie, tussen veiligheidsdiensten, inlichtingendiensten en lokaal parket waarin informatie wordt uitgewisseld en een aantal personen worden opgevolgd.

¹⁷² Gesprek met een korpschef van de lokale politie.

¹⁷³ L. MCARA en S. MCVIE, "The case for diversion and minimum necessary intervention", *YCJ* 2015, afl. 2, 122; L. MCARA en S. MCVIE, "Youth justice? The impact of agency contact on patterns of desistance from offending", *European Journal of Criminology* 2007, afl. 4(3), 336-337.

¹⁷⁴ HM GOVERNMENT, *Channel Duty Guidance*, 2015, 9 en 17.

¹⁷⁵ S. 36(4)(b) *CT&SA*.

¹⁷⁶ S. 36(4) (e) *CT&SA*; HM GOVERNMENT, *Channel Duty Guidance*, 2015, 16 en 18.

zowel de cliënt als met toekomstige hulpvragers, wat mogelijk nog meer gevaar creëert. Zeker het maatschappelijke belang van het beroepsgeheim wordt immers al te vaak uit het oog verloren.¹⁷⁷ Daarom is het van belang dat het terreurbeleid een balans vindt tussen de vertrouwensrelatie en de aanpak van gewelddadige radicalisering, waarbij de strijd tegen gewelddadige radicalisering niet mag misbruikt worden om mensenrechten te negeren en arbitraire, discriminerende of zelfs racistische maatregelen te ontwerpen.

Er wordt afgesloten met nog enkele beleidsaanbevelingen. Een duidelijke en transparante regelgeving – waar de vertrouwensrelatie eindigt en de betrokkenheid van veiligheidsdiensten begint – is noodzakelijk in de strijd tegen gewelddadige radicalisering. Wetgeving tracht een gemeenschappelijk kader te bieden voor sociaal werk, politie en justitie, opdat ze makkelijker samenwerken en informatie delen. Nochtans biedt de huidige Belgische regelgeving geen rechtszekerheid in welke gevallen sociaal werkers nu een spreekrecht of een –plicht hebben. Het is echter onmogelijk om een wettelijke uitzondering op het beroepsgeheim te voorzien die zodanig algemeen en duidelijk omschreven is dat het alle situaties (van radicalisering) omvat. Aangezien radicalisering erg complex is, blijft een geval-per-geval afweging noodzakelijk. In plaats van dat de wetgever voor elke afzonderlijke situatie een uitzondering voorziet op het beroepsgeheim, kan beter de noodtoestand wettelijk gereguleerd worden opdat geheimhouders een beter begrip hebben van deze rechtvaardigingsgrond. De noodtoestand wijst sociaal werkers immers op hun verantwoordelijkheden om in de eerste plaats zelf hulp te bieden en een belangenafweging te maken. Een goede opleiding van sociaal werkers betreffende hun beroepspositie, hun beroepsgeheim, hun verantwoordelijkheden en radicalisering is daarom onontbeerlijk.

Nochtans moet men niet alleen zijn toevlucht nemen tot wetgeving (die het beroepsgeheim opheft) opdat er beter zou samengewerkt en informatie gedeeld worden in de strijd tegen gewelddadige radicalisering. Zolang de neuzen van de verschillende partners niet in dezelfde richting staan, zal samenwerken – laat staan informatiedeling – moeizaam blijven verlopen. Er moet als het ware een cultuurverschuiving plaatsvinden in het delen van informatie bij beide sectoren. Alle partners moeten ervan bewust zijn dat ze de gedeelde problematiek van

¹⁷⁷ De geheimhoudingsplicht dient niet alleen een individueel belang (cliënt), maar ook een algemeen belang, aangezien het van openbare orde is. Indien burgers hulp nodig hebben van bepaalde beroepsbeoefenaars, moeten zij vertrouwen hebben in deze beroepen. Indien mensen niet meer vrijuit durven spreken tegen sociaal werkers, dan ondermijnt dit het maatschappelijk belang van de welzijnssector. Er is dan immers geen garantie meer op het welzijn van de burgers en de problemen van de burgers kunnen escaleren. Zie R. SCHELLAERT, *Wat ervan te zeggen: Informatie en Beroepsgeheim binnen het ortho-en sociaalagogische werkveld*, Antwerpen, Intersentia, 2013, 66.

gewelddadige radicalisering niet alleen kunnen oplossen en dat ze elkaar nodig hebben. Hoewel sociaal werkers enerzijds en politie en justitie anderzijds verschillende doelstellingen nastreven, is het van belang dat men samenwerkt binnen een gemeenschappelijke visie en finaliteit met respect voor elkaars eigenheid, autonomie en het beroepsgeheim. Dit kan niet van vandaag op morgen, maar met de nodige inspanningen van de verschillende sectoren is het mogelijk om gezamenlijk de uitdaging aan te gaan om onze samenleving te beschermen tegen terreur.